ԱՐԵՏԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԲՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԲ. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 12, 1899 ԹԻՒ 41

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երես
Ո՛րչափ կրնանք Դատել Զիրար	321
Տէրոջը Սպասեցէք	321
Մր. Ճոզէֆ Հ. Զոթ եւ Աստուածաշունչը	321
Ռուս Եպիսկոպոս, Հայր Յովհաննէս	322
Տոմար	322
Իտալացի Իշխան Մը Դէպ Հիւսիսային Բեւեռ	323
Արջառ Սպաննող Արջեր	323
Փոթորկի Ժամանակ Բաց Պատուհան	324
Աղէտայոյզ	324
Բարոյականութիւն եւ Քրիստոս	325
Առ Հայ Աւետարանական	325
Տխուր Հանդէսի Մը Առթիւ	326
Մահագոյժ	326
Ազգ	326
Հանդէս Քաղաքական	327
Դրամական	328

ԱՐԵՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ՝ կը հրատարակուի ամէն հինգշաբթի օր։

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար կանխիկ $1^1/_2$ մէճիտիյէ, վեցամսեայն՝ $^3/_4$ մէճիտիյէ։ Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է։ Մէկ թերթի գինն է 30 փարա։

Խմբագրութեան վերաբերեալ նամակներ պարտին ուղղուիլ առ Տր. Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, իսկ բաժանորդագրութեան վերաբերեալներն՝ առ Տր. Ճ. Ք. ԿՐԻՆ, Ամերիկան Խան, Կ. պոլիս։

Ամերիկայի Մեթոդիստաց Ընկերութեան կողմանէ,
Ճ. Ք. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏՆՕՐԷՆ–ԽՄԲԱԳԻՐ

Ո՛ՐՉԱՓ ԿՐՆԱՆՔ ԴԱՏԵԼ ԶԻՐԱՐ

"Մի դատէք որ չդատուիք" պատուէրն յաճախ վկայութիւն կը բերուի։ Իմաստով մը հնազանդելու ենք այս պատուէրին։ Կրնանք մենք մեզի թոյլ չտալ որ մէկզմէկ դատենք անիրաւութեամբ կամ խստութեամբ։ Սակայն իմաստով մը ևս չենք կրնար չդատել զիրար։ Մենք անխուսափելի կերպով կարծիքներ կը կազմենք ուրիշներու վարքին ու նկարագրին վրայ։ Այս ուրիշ բան չէ, բայց եթէ դատել զանոնք։ Նոյնչափ անխուսափելի է որ երբեմն յայտնենք այն կարծիքները զորոնք կազմած ենք։ Ստէպ ոչ միայն վայելուչ, այլև բաղձալի ու օգտակար է այսպիսի զգացումներ արտայայտել։ Երբեմն բարեկամ մը այս և այն անձին վրայ մտերմաբար մեր կարծիքը կը հարցնէ, որպէս զի որոշէ թէ անոր հետ սերտ, թերևս առևտրական, յարաբերութեան մտնելո՛ւ է թէ ոչ։ Երբեմն կը տեսնենք որ մեր ծանօթներէն մին կամաց կամաց ուրիշի մը ազդեցութեան տակ կ'իյնայ, և պատճառ կ'ունենանք հաստատելու թէ այդ ազդեցութիւնը պիտի զօրանայ և բարի կամ թերևս չար արդիւնք յառաջ պիտի բերէ։ Վստահ ալ ենք որ գովեստի կամ ազդարարութեան բառով մը որ մեր դատողութեան արտայայտութիւնն է՝ կրնանք իրական ծառայութիւն մը ընել։ Անշուշտ չենք կարող այսպիսի դատողութիւններ յայտնելու պատշաճութիւնը, երբեմն ալ քրիստոնէական պարտականութիւնն, ուրանալ։

Սակայն այդ դատողութիւնները մեծ խնամով զանազանելու ենք։ Թէ՛ մեզի և թէ՛ ուրիշներուն զորոնք կը դատենք՝ անիրաւութիւն կ'ըլլայ, երբ դատողութիւններ կը յայտնենք հիմամբ անկատար, հապճեպով կազմուած, կամ անարդար և թերևս անխոհեմ ոճով բանաձևուած։ Այս մասին որչափ զգուշութիւն ի գործ դրուի, կարելի չէ որ չափազանց ըլլայ։ Ցիշելու ենք թէ բառերը զորոնք կ'արտասանենք՝ լսողին հաղիւ երբեք կը հաղորդեն ճիշտ նոյն իմաստը զոր կ'ուզենք անոնց ընծայել։ Շատ զգոյշ ըլլալու ենք ըսելու համար միայն զայն զոր կ'ուզենք ըսել և կարող ենք պաշտպանել, միանգամայն ըսելու համար այնպիսի յստակութեամբ որ սխալ չհասկցուի ինչ որ կ'ուզենք ըսել։ Կրկնակ զգուշութիւն հարկ է երբ պարտաւորուած կը զգանք ձախող կարծիք յայտնել անձի մը վրայ։ Պարտիմք վստահ ըլլալ թէ այն անձը այնչափ կը ճանչնանք որ իրողութիւնները որոնց միջոցով կազմած ենք մեր կարծիքն անոր նկատմամբ՝ ապահովաբար յատկանշական են և ոչ լոկ դիպուածական։

Հաւանօրէն շատերս մեզի նկատմամբ յայտնուած անսիրելի կամ անիրաւ կարծիք մը լսած ըլլալու վշտին, չրսենք՝ դառնութեան, փորձն առած ենք անձամբ։ Նոյն իսկ երբ այդպիսի կարծիք մը ճշմարտութեան կորիզ մը կը պարունակէ, կը զգանք շատ անգամ թէ զայն յայտնողն իրական անիրաւութիւն մը գործած է մեզի։ Եւ եթէ գիտենք թէ սխալ կարծիք է այն, կը զգանք թէ այդ անիրաւութիւնն անգթութեան ալ տարր մը կը պարունակէ։ Անոնք որ բնութեամբ որպէս թէ մղումով կը գործեն, յատկապէս զգոյշ ըլլալու են։ Անոնց փորձութիւնն է առանց բաւական զգուշութեան թէ՛ դատել, թէ՛ իրենց դատողութիւններն յայտնել։ Արդարև ինչպէս լռելու՝ նոյնպէս խօսելու ժամանակ կայ։ Սակայն զիրար դատելու ատեն միշտ կարելի է ցոյց տալ Աստուածային այն քաղցրութիւնը, "որ ամէն բանի կը յուսայ" և համակ սէր է։

ՏԷՐՈՋԸ ՍՊԱՍԵՑԷՔ

(Պ-դ. Մէլբր)

Անցեալները մէկը խօսեցաւ դեռ նոր կրուած մեծ սուգի մը անակնկալներուն վրայ։ Համակ անակնկալ էր այն, քանզի առաջին սուգն էր։ Բայց ամենէն զարմանալին շնորհաց անակնկալն էր, որ եկաւ խաւարը լուսաւորել և միայնութիւնը սիրով լեցնել։ Այդ շնորհքը մասամբ եկաւ մարդոյ ցաւակցութեան միջոցով — բարեկամներ սքանչելի սէր և աղապատանք բերած էին։ "Այս դժբախտութեան գայէն առաջ չէի գիտեր թէ այսքան բարեկամներ ունիմ։" Մասամբ ալ եկաւ Աստուածային մխիթարութեան խօսքերով, որոնք հարիւր անգամ կարդացուած և լսուած էին առաջ և որոնք սակայն հիմա, խաւարին մէջ, առաջին անգամ կը յայտնէին իրենց պատուական նշանակութիւնը։ Եկաւ մանաւանդ երկնային խաղաղութեան զարմանալի բարիքը, սքանչելիքներուն սքանչելիքը, որ կարծես լեցուց սգաւոր սիրտերը սիրոյ անտեսանելի ներկայութեամբ, սուրբ անուշահոտութիւն մը սփռելով ընտանեկան ամբողջ յարկին մէջ։ Ահա այսպէս կը նորոգուի Տէրոջը սպասողներուն ոյժը ամէն կարօտութեան, ամէն սուգի ժամանակ։

ՄՐ. ՃՈԶԷՖ Հ. ԶՈԹ ԵՒ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉԸ

Պատուարժան Ճոզէֆ Հ. Զոթի Լոնտոնի Ամերիկեան դեսպան կարգուիլը յաւելուածական շահեկանութիւն մը կ'ընծայէ անոր ատենախօսութիւններուն, որոնք միշտ ջերմ ընդունելութիւն գտած են ոչ միայն իր անմիջական ունկնդիրներէն, այլ եւ ընթերցողներու աւելի լայն շրջանակէն որոնք հրատարակուած կը տեսնեն զանոնք։ Այս կը չեշտուի

մանաւանդ այն ատենախօսութեան նկատմամբ, զոր անցեալ Հոկտ. 15ին Պոսթընի դատարանին մէջ ըրաւ իր ազգականին, Ռըֆըս Զոթի(*), արձանին բացման հանդիսին առիթով։ Ատենախօսութեան նիւթը, ատենախօսին նշանաւոր դիրքը, եւ պարագային շահեկանութիւնը կը միանան խորին ուշադրութեան արժանի կացուցանել հետեւեալ հատուածը, որ գեղեցկապէս կը յայտնէ Ռըֆըս Զոթի եռանդուն սէրն Աստուածաշնչի։ Ցայտնի է թէ մին այն բարձր հանգամանքներէն, որոնցմով Մր. Զոթ յարմար կը հանդիսանայ Լոնտոնի Ամերիկեան դեսպանութեան, Աստուածաշնչի Անգլիական նախորդ թարգմանութեան սիրահար ըլլալն է, քանզի ոչ միայն կը սիրէ Աստուածաշունչը, այլ եւ կը սիրէ զայն այն մաքուր եւ անեղծ Անգլիերէնով, որու մէջ ինք առաջիններէն մին է։ Ահա իր խօսքերը.

Կրթութիւնը զոր ընդունեցաւ՝ տղուն արժանավայել էր։ «Տէրոջը վարժութիւնովը ու խրատովը» մեծցաւ։ Մայրիէ կոչտ օրրանէն, որ տակաւին կը պահուի իր ծննդավայր սենեակին մէջ, մինչեւ իր վաղաբաց գերեզմանը, յիսունեւմինը տարի, անդուլ եւ անդադար զարգացաւ մտքով եւ նկարագրով։ Այս կըրթութիւնն սկսաւ այն Աստուածաշնչով որու երեսները չարաչար թղթատուած եւ ծայրերէն մաշած են իր բարեպաշտ տիրոջը ձեռաց տակ, եւ որ ընտանիքին մէջ կը կարդացուէր Ցունվարէն մինչեւ Դեկտեմբեր, սկսելով Ծննդոց գիրքէն եւ հասնելով Ցայտնութեան՝ երկու տարիէն։ Երբ նոր մանուկ մը ծնէր տան մէջ, այդ դէպքը ոտնկոյս միակ կերպն էր բանալ այդ գրքին առաջին գլուխը եւ անդամ մը եւս կարդալ թէ ի՛նչպէս «սկիզբէն Աստուած երկինքն ու երկիրը ստեղծեց։» Այս գիրքը, այնքան կանուխ ուսումնասիրուելով եւ բնաւ չմոռցուելով, համակեց անոր միտքն ու հոգին աւելի քան ոեւէ ուրիշ գիրք, կամ ամէն գիրքեր ի միասին առեալ։ Այս գիրքին խօսքերը միշտ կենդանի էին անոր յիշողութեան մէջ։ Մատներովը փութով ցոյց կու տար զանոնք մինչեւ իր կեանքի վերջին ժամերն ի Հալիֆաքս, երբ իր միակ սփոփանքն ու խորհրդածութիւնն եղան անոնք։ Սկիզբէն մինչեւ վերջը հաւիւ կարելի է գտնել անոր վերաբերեալ ատենախօսութիւն մը, դատարանական ճառ մը եւ այլ ոեւէ ուղերձ, որ զարդարուած եւ ընդելուզուած չըլլայ Աստուածաշնչական դաղափարներով եւ պատկերներով, Աստուածաշնչական բառերով եւ ասացուածներով։ Ցորայ գիրքը վսեմ բանաստեղծութիւն էր անոր համար։ Գոց գիտէր Սաղմոսները, եւ խորապէս կը սիրէր Մարգարէութիւնները, մանաւանդ Եսայեայ գիրքը, որու փառաւոր այլաբանութիւններէն առատ քաղուածներ կ'ընէր։ Ամէն բառ կ'ուսումնասիրէր, խորին ուշադրութեամբ կը կարդար, եւ ամենայոյժող ազդութեամբ կը գործածէր։ Օր մը դատարան դալով՝ մսած եւ դողալով, եւ դուք կը յիշէք թէ ի՛նչպէս կը դողար, բոց մը նշմարեց մեծ վառարանին մէջ եւ անմիջապէս տաքցաւ մինչ իրեն հասած չէր դեռ վառարանին տաքութիւնը, եւ գոչեց, «Կը յիշէ՞ք Եսայեայ այն համարը որ կ'ըսէ, 'Ահա տաքցայ, կրակը տեսայ։'» Այսպէս էր իր ամէնօրեայ խօսակցութեան բնութիւնը։

Սուրբ Գրոց այս հաստատ վէմին վրայ կանգնեց հոյակապ շէնք մը այնպիսի գիտութեան, որու նմանը քիչեր ունեցած են Ամերիկայի մէջ։

Ռըֆըս Զոթի, բայց մանաւանդ զայն մնուցանող եւ աղնուացնող գիրքին, մատուցուած այս պատիւը բոլոր լսողներուն կը յիշեցնէ ուրիշ ուղերձ մը, զոր նոյն ատենարանն ըրաւ երկու տարի առաջ ի Պրուքլին Տր. Ռիչըրտ Սթորսի հովուական պաշտօնէութեան յիսնեւրորդ տարեդարձին առիթով։ Հոն ալ ակնարկութիւն կ'ըլլայ, ինչպէս ի ստորեւ կը տեսնուի, այն փառաւոր վիճակին որով Անգլիական դրականութիւնը կը փայլէր, երբ Աստուածաշնչի Անգլիական նախորդ թարգմանութիւնն ի գլուխ հանուեցաւ Ճէյմս թագաւորին օրով, որու անուամբ կը կոչուի արդէն թարգմանութիւնն ալ.

Երբ Սփէնսըր, Անգլիական լեզուի ներդաշնակութեան առաջին մեծ վարպետը, իր «Կիւսական Թագուհի»ին անոյշ ու զուարթարար ոճով եւ բանաստեղծական պատկերներով ուրախացուց Եղիսաբէթեան դարը, երբ Պէյքըն սորվեցուց մարդոց՝ մտածման նոր արուեստը, երբ Շէյքսփիր իր սքանչելի, բանաստեղծական եւ բեղուն հանճարով ի հանդէս բերաւ մարդկային սրտին դաղտնիքները, երբ Միլթըն իր վսեմ ու աղնիւ ոգւով որ մարդոց լեզուներուն մէջ բարձրացուց եւ աղնուացուց Անգլիերէնը՝ արտաղրեց իր մեծ դիւցազներգութիւնը «մարդոց արդարացնելու համար Աստուծոյ ընթացքը,» երբ Անգլիական Աստուածաշնչի վերաքննիչները Հէմփթընի ապարանքին մէջ հաւաքուեցան Անգլիոյ Ճէյմս թագաւորին հրաւիրմամբ եւ հրապարակ հանեցին այն անզուգական գիրքը, խորհողներու, ընթերցողներու, ուսումնականներու, ատենախօսներու, այրերու, կիներու եւ տղայոց համար միակ գիրքը, ԵՐԿՆԻՔ ԵՒ ԵՐԿԻՐ ԵՂԵՆ ԱՍՏՈՒԱԾ ՀՈՅԱԿԱՊ ՇԷՆՔ ՄԸ ԱՅՆՊԻՍԻ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ, ՈՐՈՒ ՆՄԱՆԸ ՔԻՉԵՐ ՈՒՆԵՑԱԾ ԵՆ

սկզբնաւորութեան թուականէն 25 դար ետքը 354 օր համարելի մէկ տարին 355 օր համարուելով, յիշեալ տոմարը ուղղուած կ'ըլլայ, եւ նորէն այդչափ ժամանակ եւս կրնայ բանիլ։

Եթէ տարին 355 օր համարուի, յաւելուածական մէկ օրը տարուան վերջին ամսուն, Զիլհիճէի, վրայ աւելցուելով, այս ամիսը 30 օր կ'ունենայ, մինչ ուրիշ տարիներու մէջ 29 օր ունի։ Արաբական ամիսներուն անուններն ու օրերը հետեւեալներն են. Մուհարրէմ, 30 օր. Սէֆէր, 29 օր. Ռէպի' իւլ էվվէլ, 30. Ռէպի' իւլ ախիր, 29. Ճէմազի իւլ էվվէլ, 30. Ճէմազի իւլ ախիր, 29. Ռէճէպ, 30. Շա'պան, 29. Ռամազան, 30. Շէվվալ, 29. Զիլգա'տէ, 30. Զիլհիճէ, 29։

Ըսուեցաւ թէ 30 տարիներու 19ը 354 եւ 11ը 355 օրերէ բաղկացեալ պիտի համարուին։ Հասկնալու համար թէ ասոնք ո՛ր տարիները պիտի ըլլան, բաւական է ուշ դնել հետագայ պարզ կանոնին. Եթէ Հիճրէթի, այսինքն Արաբական, տարին ցուցնող թիւը 30ով բաժնուի, եւ մնացորդը 2, 5, 7, 10, 13, 16, 18, 21, 24, 26 եւ 29, թիւերէն մէկին ըլլայ, այդ տարին 355 օր ունի։ Իսկ եթէ մնացորդը վերոյիշեալներէն տարբեր թիւ ըլլայ, այդ տարին 354 օր ունի։ Օրինակի համար. եթէ ուզուի հասկնալ թէ 1314 եւ 1324 տարիները քանիկա՛ն օր ունին, կը տեսնուի որ 1314ը 30ի բաժնուելով, 30ը 43 անգամ կայ եւ 24 կ'աւելնայ։ Այս աւելցածը, այսինքն մնացորդը (24), որովհետեւ յիշեալ տասնըմէկ թիւերէն մին է, այդ տարին 355 օր ունի։ Իսկ 1324 տարին 354 օր ունի, վասն զի մնացորդ ($\frac{1324}{30}$ = 44+4) 4 թիւը յիշեալ տասնըմէկին մէջ չգտնուիր։

Դէպքերու թուականները որոշելու համար յաճախ պէտք կ'ըլլայ Արաբական թուականին այսինքն Հիճրէթի թուականին Քրիստոսի թուականին հետ ունեցած տունչութիւնը հասկնալ, այնպէս որ երբ ասոնցմէ մին ծանօթ ըլլայ, միւսը անկէ մակաբերուիկան մէկ երկու պարագաներ, որոնք եթէ հասկցուին, երկու թուականներէն մէկը միւսին վերածելու խնդիրը կը դիւրանայ։

(1) Հիճրէթի թուականը կը սկսի Յամի Տեառն 622, Յուլիս 19ին։ Արդ, ներկայ տարիս Հիճրէթին 1317երորդ տարին է, որ 30ական տարիներէ բաղկացեալ շրջաններուն 44երորդին 27երորդ տարին է ($\frac{1317}{30}$ = 43 +27)։ Եւ որովհետեւ Յուլիս 19ը տարուոյն 200երորդ օրն է, եթէ այս 200 օրը տարուան կոտորակի վերածուի, այն ատեն Հիճրէթի թուականին սկիզբը սապէս կը գրուի, 622.5476։

(2) Դիտելի երկրորդ բանն է լուսնական տարիին արեգակնային տարիին հետ ունեցած համեմատութիւնը ցուցնող թիւը, որ է ($\frac{354\frac{11}{30}}{365.2422}$) 0.970224։ Ասոր յաւելեալ հակառակը արեգակնային տարիին լուսնական տարիին հետ ունեցած համեմատութիւնն է ($\frac{365.2422}{354\frac{11}{30}}$) 1.03069։ Ասոնց գիտցուելէն ետքը Քրիստոնէական եւ Հիճրէթի թուականներէն մէկը միւսին կրնայ վերածուիլ եւ կամ, Արաբական տարուան սկիզբին (Մուհարրէմի սկիզբին) Քրիստոնէական ուեւէ թուականի մը երբ հանդիպելը կրնայ դիւրաւ հաշուուիլ, եւ կանոնն է հետեւեալը.

Տրուած Արաբական թուականէն 1 հանելով, մնացածը բազմապատկէ 0.970224ով, և արդիւնքին վրայ գումարէ 622.5476, յետոյ եւեթ ամբողջական կոտորակը օրուան և մասուան վերածէ։ Օրինակի համար. գիտնալու համար թէ Արաբական 1265 Մուհարրէմ 1 թուականը Քրիստոնէական ո՛ր թուականին կը հանդիպի, սա գործողութիւնը պէտք է կատարել. 0.970224×1264+622.5476 = 1848.9107։ Եթէ տարուան այս կոտորակը (0.9107) օրուան վերածենք, կ'ըլլայ (0.9107×365 =) 332.4 օր։ Որովհետեւ յիշեալ 1848 տարին Նահանջ է, 366 օր ունի, եւ 332 երորդ օրը Նոյեմբեր 27ին կը հանդիպի։ Ըսել է թէ Արաբական Տոմարին մէջ 1265 Մուհարրէմի 1ը Քրիստոսի թուականին մէջ 1848 Նոյեմբեր 27ին կու գայ։ Առնենք ուրիշ օրինակ մը. Հիճրէթի 1302 Շա'պան 15ը Քրիստոսի ո՛ր թուականին կը հանդիպի։ Շա'պան 15ը լուսնական տարուոյն 222 երորդ օրն է. որ տարուան կոտորակի վերածուելով կ'ըլլայ 0.6271, եւ այդ տարին կը գրուի սապէս. 1301.6271։ Արդ, 0.970224 × 1301.6271 + 622.5476 = 1885.4174։ Իսկ այս կոտորակը (0.4174) 152.35 օր է։ Եւ տարիին 152երորդ (կամ աւելի ճիշդը՝ 153երորդ) օրը Յունիս 2ին կը հանդիպի։ Ըսել է թէ Արաբական թուականին 1302 Շա'պան 15ը Քրիստոնէական թուականին 1885 Յունիս 2ին կը հանդիպի։ (Վերոյիշեալ հաշիւներուն մէջ տարիներուն թիւին մէկ պակաս առնուելուն պատճառն այն է որ թուականներու մէջ, տարի ցուցնող թիւը ոչ թէ աւարտած տարին կը ցուցնէ, այլ՝ այն տարին որուն մէջ կը գտնուինք։ Երբ կ'ըսուի, 1291 Սէֆէր 5, չուզուիր հասկցնել թէ Հիճրէթէն հետէ 1291 տարի եւ 35 օր անցած է, այլ՝ թէ 1290 տարին աւարտած եւ 1291երորդին ալ երկրորդ ամսուն 5երորդ օրուան հասած ենք։)

Հիճրէթի թուականը Քրիստոսի թուականին վերածելու համար ըսուածներէն միւսը հետեւցնել, այսինքն՝ Քրիստոսի թուականն ալ Հիճրէթի թուականին վերածելը դիւրին է։ Վասն զի Քրիստոսի թուականը Հիճրէթի թուականին վերածելու կանոնը առաջինին հակադարձն է, եւ կանոնը կրնայ հետագայ կերպով ներկայացուիլ. Տրուած թուականին մէջ պարզուած մասը ցուցնող օրերը պարզուած պատնդրդական կոտորակի վերածէ, անկէ հանէ 622.5476ը, մնացորդը 1.030690ով բազմապատկէ, արդիւնքին վրայ 1 գումարէ, և եւեթ ամբողջ մասին պատնդրդական կոտորակը օրուան և մասուան վերածէ։ Օրինակի համար. 1861 Ապրիլ 19 Արաբական Տոմարին մէջ ի՞նչ ըլլալը հասկնալու համար, նախ տարիին մինչեւ Ապրիլ 19 եղած մասը որ 109 օր է, տարուան կոտորակի կը վերածենք եւ կ'ըսենք, 1861.2986։ Արդ 1861.2986 — 622.5476×1.03069+1 = 1277.7683։ Յիշեալ թուականին տարուան մասը, 0.7683, 273 օր է, եւ որովհետեւ Արաբական տարիին 273երորդ օրը Շէվվալ 7ին կը հանդիպի, ըսել է թէ 1861ին Ապրիլ 19ը 1277ին Շէվվալի 7ն է։ Նմանապէս 1905ի Օգոստոս 31ը Արաբական Տոմարին մէջ կ'ըլլայ, 1905.6657 — 622.5476 × 1.03069 + 1 = 1323.497։ Հոս տարուան մասն եղող կոտորակը, 0.497, գրեթէ 176 օր է, եւ որովհետեւ լուսնական տարուոյն 176 երորդ օրը Ճէմազի իւլ ախիրի 28ին կու գայ, ըսել է թէ 1905ի Օգոստոս 31ը 1323ին Ճէմազի իւլ ախիրին 28ն է։ (Յիշեալ հաւասարութեան մէջ 1905ի առջեւը գտնուող տասնորդական կոտորակը, 0.6657, տարուան մինչեւ Օգոստոս 31 եղող օրերուն, որ 243 են, կոտորակն է տարուան վերածուած։)

ԻՏԱԼԱՑԻ ԻՇԽԱՆ ՄԸ ԴԷՊ ՀԻՍՍԻԱՑԻՆ ԲԵՒԵՌ

Սավոյի Լուիճի իշխանը, Դուքս Ապրուցցիի եւ Եղբօրորդի Ումպերթօ Թագաւորին, մօտերս ձեռնարկ մը պիտի ընէ, ինչպէս չատեր բրած են իրմէ առաջ, այն է Հիւսիսային Բեւեռը հասնելու ձեռնարկը։ Լուիճի իշխան՝ Սպանիոյ վախճանեալ Ամատէօ գահազուրկ թագաւորին երրորդ որդին է։ Նաւատորմին հրամանատարներէն մին է, երկու անգամ կատարած է աշխարհիս շրջանը, եւ պիտի յիշուի անոր խիզախ վերելքը Ասլասքայի Սբ. Եղիա լեռան գագաթը։ Բսանըվեց տարեկան է, եւ զանիկա առաջին անգամ տեսնողը չկարծեր թէ յոյժ տոկուն կազմութեամբ օրհնուած է, բայց կորով եւ հաստատամտութիւն կը կարդացուին անոր երիտասարդական դէմքին վրայ։ Դուքսին գլխաւոր ուղեկիցները, անոր այս արշաւանքին մէջ, պիտի ըլլան անոր թիկնապահ (եավէր), հարիւրապետ Ումպերթօ Քալնի, սպայ մը՝ որ այնքան մտացի է որքան արիասիրտ, եւ որ դուքսին ուղեկից էր դէպ Ալասքա։ Արքունի նաւատորմի բժիշկներէն Տր. Քալալի, եւ Տեղակալ Կոմս Դուարինի, լեղուագէտ մը հին Վենետիկեան ընտանիքէ։ Կոմս Դուարինի պատերազմի մէջ նշանաւոր հանդիսացած է իր քաջութեամբ եւ պաղարիւնութիւնով, եւ ընդունած է արծաթ չքաղրամ (միտալ) որ պատերազմի մէջ քաջութիւն ցուցնողներու կը տրուի։ Դուքսը ինքն անձամբ տնօրինած է արշաւանքին բոլոր պատրաստութիւնները մեծ խնամով։ Իր Սմեկլը Փոլարէ (Բեւեռային Աստղ) նաւին մէջ առած է երկու Իտալացի փորձ նաւատիներ, չորս լեռան ուղեցոյցներ, տասը Նորվեկիացի նաւատիներ որ փորձառութիւն ստացած են Հիւսիսային ծովերուն մէջ, եւ Եսկիմոյի մը որ գիտէ բալխիրներու լծուած շունները վարելու կերպերը։ Աւելի քան հարիւր շուներ Արքանկէլէ պիտի առնուին նաւը։ Դուքսին պաշարը պիտի բաղկանայ հազար հինգ հարիւր կաղնի մնատուկներէ որոնք պիտի պարունակեն զգեստներ, ուտեստ, գիտական առարկաներ, Փարիզ չինուած երկու օդապարիկներ, եւ ջրածին կազ արտադրելու կազմածներ։ Սմեկլը Փոլարէ, որ Քրիսթիանիոյ առջեւ կահաւորուեցաւ, ճամբայ ելաւ երկուշաբթի օր Յունիս 22ին։ Դուքսին նպատակն է Ֆրանց Եոզէֆի Երկիրը հանդիպելէ ետքը յառաջ շարժիլ կայարաններ հանդիսելով, միանգամայն նշանակել ճամբուն վրայ հանդիպած կայարանները, որոնք պիտի ցուցնեն իր յառաջխաղացութիւնը եւ ապահովեն յետադարձը եթէ հարկ ըլլայ։ Մուղարկութիւնը պիտի տեւէ իբր երեք տարի։

ԱՐՁԱՌ ՍՊԱՆՆՈՂ ԱՐՁԵՐ

1882ի ամառն էր, եւ ես երեսուն մարդերու խումբով մը Մէյն նահանգին (Ամերիկա) մոլախինդի (պալտրան) անտառներուն մէջ կը գտնուէի, կ'ըսէ Նաւապետ Նիլ։ Տեղը, որուն մէջ կ'աշխատէինք, տնկատուն մըն էր, այսինքն՝ կազմակերպեալ դիւղ մը չէր, այլ՝ մէջը քանի մը ագարակներ կային, եւ մեր վրաններէն երկու մղոն հեռու՝ ընդարձակ բայաստանի մը (անտառներէ մաքրուած տեղ) մէջ արջառներու երամակ մը կ'արածուէր։ Երամակին պետը կարճ եղջիւրներով խոշոր ցուլ մըն էր, եւ այնպիսի կերպարանք ունէր որ ամենուս սարսափ ազդեց երբ անցանք արօրին մէջէն ուր կ'արածուէր։ Այդ եղանակին մէջ արջ մը, որ արջառներ սպաննած էր յիշեալ տնկատանին մէջ, գիշեր մը այս երամակին վրայ յարձակեցաւ։ Կը թուի թէ կռիւը արեւամուտին ժամանակներն սկսած էր, վասն զի այդ ատեն բառաչել սկսան արջառները, եւ չարունակեցին մինչեւ կէս գիշեր։ Զայները յստակօրէն կու գային մեզի

հովտի մը վրայէն, եւ միւս ձայներէն աւելի բարձր որոշ կերպով կը լսուէր խոշոր ցուլին գոռալուն ձայնը։ Ժամանակ մը յետոյ, կէս գիշերուան ատենները, ցուլին ձայնը ա՛լ չլսուեցաւ եւ խորհեցանք թէ արդեօք ի՛նչ պատահած էր անոր, բայց միւս արջառները շարունակեցին իրենց բառաչները աւելի երկար ժամանակ։ Անոնք չլռեցին մինչեւ որ կրցանք տեսնել արօտին մէջ ազարակի գործաւորներուն լապտերները։ Գործաւորներն եկած էին վերջապէս՝ հասկնալու համար թէ ի՛նչ կար։

Մենք ամէնքս ալ շատ յոգնած էինք ցերեկուան աշխատութեան պատճառաւ, ուստի չզացինք բանն հասկնալու։ Յաջորդ օրը իմացանք թէ ի՛նչ պատահած էր։ Երկրագործ մը մեր վրանը գալով պատմեց. եւ մեզմէ ոմանք, ես ալ մէկտեղ, արօտը գացինք։ Խոշոր ցուլը մեռած կը պառկէր գետինը, վիզը պատռուած եւ վզի երակը անջատուած։ Անոր միւս կողմը արջը պառկած էր, էդ արջ մը, որ 100 քաշ կու գար. իր զանազան կողմերէն եղջիւրով ծակծկուած եւ փորոտիքը դուրս թափած էր։ Գետնին վրայ թաթերու նշաններ պարզ կը ցուցնէին թէ արջառներն ո՛ւր կը կենային բոլորաձեւ, եւ գետինը ուր կռիւը տեղի ունեցած էր, կոխոտուելով խորունկցած եւ արիւնով շաղախուած էր։ Երբ հոն հասանք, արջառները անկէ մեկնած էին եւ արօտին ուրիշ մէկ մասին մէջ կ'արածուէին։ Անոնց մէջ կար երկու տարեկան եզ մը որ կռիւին մասնակցած եւ հիմա երամակը վարելու պաշտօնն ստանձնած էր։ Եղին եղջիւրները արիւնով կարմրած էին, եւ ինք վզին վրայ ընդունած էր վերք մը որ ուսերէն մինչեւ գլուխը կը հասնէր, ուր երեքանկիւն մորթի կտոր մը արջուն ճիրաններուն տուած հարուածներուն տակ մարմնէն բաժնուելով կախուած էր։ Զուանով կապեցինք եզը, գետինը պառկեցուցինք, եւ կօշկակարի հերիւնով եւ թանձր լարով նորէն իր տեղը կարեցի կախուած մորթը։ Երբ յիշեալ եզը տեսայ ամիս մը յետոյ, վերքը բոլորովին աղէկցած էր։

Ոչ ոք տեսած էր կռիւը, եւ մենք՝ միայն կը մակաբերենք թէ ի՛նչ տեղի ունեցած էր։ Ինչ որ կարող եղանք մակաբերել, սա էր. երբ արջը արջառներուն երամակին վրայ յարձակեցաւ, խոշոր ցուլը յառաջ վազեց անոր հետ կռուելու համար։ Ցուլին եղջիւրները կարճ եւ գոլ էին. ասկէ զատ, որովհետեւ գլխուն քովերէն ցցուած էին, լաւագոյն զէնքերը չէին պայքարին համար։ Բայց աստի, արջը հաւանօրէն յոգնեցուցած էր զանիկա անոր երկար ժամանակ շարժումներ ընել տալով՝ դեռ իրարու չհպած։ Վերջապէս սպաննեց ցուլը. այնուհետեւ յիշեալ եզին սուր եղջիւրները արջուն գործը լմնցուցին։ Կը թուի թէ եզին եղջիւրներուն արջուն փորը մխուած եւ աղիքներուն դուրս թափուած միջոցին էր որ եզը արջուն ճիրաններուն սոսկալի հարուածն ընդունեց, որով իր թանձր մորթը պատռեցաւ թուղթի պէս։

ՓՈԹՈՐԿԻ ԺԱՄԱՆԱԿ ԲԱՑ ՊԱՏՈՒՀԱՆ

Վտանգաւո՞ր է բաց պատուհանի մօտ նստիլ։ Անտարակոյս շատեր կայծակէ զարնուած են բաց դրան առջեւ կայնած կամ բաց պատուհանի առջեւ կեցած միջոցին։ Եւ պատճառն այն է որ մարմնին հեղանիւթները էլեկտրականութեան համար աւելի լաւ ճամբայ մըն են քան դրան կամ պատուհանին փայտը։ Ուստի երբ կայծակը այսպիսի դրան կամ պատուհանի հասնի, փայտը կը թողու եւ մարմնին մէջէն կ'անցնի։ Վնաս մը չկայ եթէ բաց դռնէ կամ պատուհանէ երեք չորս ոտք հեռու գտնուինք։ Ցաճախ գիշերը եթէ որոտման ձայն լսեմ, անկողինս պատէն մէկ ոտք հեռու կը հրեմ եւ կատարեալ ապահովութիւն կը զգամ։ Կայծակնահար անձերու երեք չորրորդէ աւելին ծառերու ներքեւ գտնուողներն են։ Սաստիկ փոթորկի ժամանակ առաջին բնազդն է ծառի մը տակ վազել անձրեւէ պաշտպանուելու համար։ Բայց խիստ վտանգաւոր է այս, մանաւանդ այն քանի մը վայրկեաններուն մէջ երբ փոթորկին կեդրոնը գլխին ուղղակի վերեւը կը գտնուի։ Եթէ մէկը ծառի մը տակ կը վազէ, պէտք է որ անոր բունէն դէթ երեք չորս ոտք հեռու կայնի։ Ծառին բունը չոր կ'ըլլայ, եւ եթէ կայծակը անոր գագաթին զարնուի, վար կ'իջնէ դէպ ի բունը եւ կ'անցնի չոր բունին կոթնող անձին։

Միտք պահուելու ուրիշ մէկ կէտ մըն ալ, մասնաւորապէս այնպիսեաց համար որ կը վախնան որոտումէ (նկատելի պարագայ մըն է որ բոլոր այսպիսի անձինք որոտման ձայնէն կը վախնան եւ ոչ թէ կայծակէն, որուն մէջ միայն է վտանգը), սա է որ եթէ մէկը ողջ մնայ մինչեւ որ կայծակը տեսնէ, կատարեալապէս ապահով է։ Եւ սա է պատճառը որ էլեկտրականութիւնը շատ մը աւելի արագ կ'երթայ ու կը տեսնէ իր գործը քան զոր լոյսը կ'երթայ ու կը տեսնուի մարդէն. վասն զի եթէ մէկը զարնուի, կայծակին լոյսը չտեսներ անգամ։ Ես այս խօսքերով բոլորովին բուժած եմ քանի մը անձինք փոթորկի սարսափէն։ Իմ մտքիս համար, որոտումը բնութեան ամենէն զարմանալի արտայայտութիւններէն մին է, եւ կայծակին լոյսը՝ մեծագոյն հետաքրքրութեան առարկայ։ Երբ մէկը կայծակին առաջին բոցը տեսնէ, թող համրէ թէ քանի՛ երկվայրկեան կ'անցնի մինչեւ որոտման ձայնը։ Եթէ 15 երկվայրկեան կ'անցնի, ըսել է թէ հեռաւորութիւնը երեք մղոնէն քիչ մը աւելի էր։ Եթէ 5 երկվայրկեան՝ մէկ մղոնէն քիչ մը աւելի (կայծակը իբր 1,100 ոտք կ'երթայ ամէն մէկ երկվայրկեան։) Այսպէս հաշուելով պիտի հասկնաք թէ որոտումը հետզհետէ կը մօտենայ։ Ցետոյ ժամանակն աւելի կ'երկննայ իւրաքանչիւր ճայթիւնէ ետքը եւ փոթորիկը կամաց կամաց կ'անցնի։

Ռ

ԱՑԼԵՒԱՑԼՔ

Ելեկտրական-Ընդ երկրագործութեան համար։ Գերմանիան կառավարութիւնը իր հողերուն մէկ մասը դրած է փորձարկուներու տրամադրութեան ներքեւ, որոնք էլեկտրական ոյժը երկրագործութեան գործածելու լաւագոյն մեթոտները կը փորձեն։ Գերմանիոյ եւ Գաղղիոյ մէջ երկրագործական ընկերութիւններ կը խրախուսեն երկրագործները որ գործնականապէս ուսանին «երկրագործական էլեկտրական ճարտարագիտութիւն» կոչուած ուսումը։ Հովի եւ ջուրի ոյժերը յօգուտ կը գործածուին էլեկտրական զօրութիւն արտադրելու համար, որ թելի միջոցով կրնայ փոխանցուիլ ուզուած տեղ մը ագարակի վրայ, եւ գործածուիլ շարժելու համար ագրօրներ, ջրհաններ եւ կամնող մեքենաներ եւ ուրիշ շատ բաներու։ Գերմանիոյ մէջ կազի եւ քարիւղի շարժիչներ ալ կը գործածուին երկրագործութեան մէջ։

Փղոսկրէ արտադրութիւն։ Ի տես արագ աներեւութացման փիղերու երամակներու որոնք առաջ կը թափառէին Ափրիկէի մէջ, եւ այդ կենդանիներուն Ասիոյ մէջ սակաւաթիւ մնալուն, Տր. Ր. Լիտէքէր ուշադրութիւն կը հրաւիրէ այն մեծաքանակ փղոսկրներուն որ կը գտնուին Սիպերիոյ սառած դաշտագետիններուն մէջ, եւ որոնք, կ'ըսէ թէ, «հաւանօրէն պիտի բաւեն աշխարհի սպառման՝ ապագայ շատ տարիներու մէջ։» Այս փղոսկրը կը բաղկանայ մամմոթ կոչուած փղի անհետացեալ մէկ տեսակին ժանիքներէն։ Այս կենդանիներուն ժանիքները ահագին մեծութիւն ունէին եւ զարմանալի առատութեամբ կը գտնուին հիմա Սիպերիոյ ինչ ինչ կողմերը, ուր սառը կատարելապէս պահպանած է զանոնք, եւ շատ տեղեր կենդանիներուն միսն ալ։

Ջիերը Ե մարդիկ։ Կեանքի ամբողջ տեւողութեան եւ չափահասութեան ժամանելու յարաբերութեան ուսումնասիրութիւնը մարդոց եւ ձիերու մէջտեղ շահեկան բաղդատութեան մը առիթն ընծայած է։ Կ'ըսուի թէ հինգ տարեկան ձի մը համեմատապէս 20 տարեկան մարդու մը չափ մեծցած է, եւ կրնայ ըսուիլ թէ կատարեալ հասակի ժամանած ձիի մը հետ այն յարաբերութիւնն ունի, ինչպէս գոլէֆի միջնակարգ ուսանող մը ունի կատարեալ հասակի ժամանած մարդու մը հետ։ Տասը տարեկան ձի մը կը նմանի, տարիքի եւ փորձառութեան նայելով, 40 տարեկան մարդու մը, մինչ ձի մը որ 35 տարեկան հասուն տարիքին ժամանած է, կրնայ բաղդատուիլ 90 տարեկան մարդու մը հետ։

Հաստատուն բոնքոմ։ Բրիոլը Ռ-ըրտ սապէս կը գրէ. Հաւատքով բուժումը աշխարհի լաւագոյն բաներէն մին է, միայն եթէ ուղիղ տեսակն ըլլայ — Աստուածաշնչի հաւատքով բուժում։ Առէք ձեր Աստուածաշունչը եւ կարդացէք Եզեկիա թագաւորին պատմութիւնը։ Եզեկիա մեռնելու մօտ էր, եւ մարգարէն եկաւ եւ աղօթք ըրաւ։ Ցետոյ, աղօթքէն ետքը չորցուած թուզեր առաւ եւ դրաւ վէրքին վրայ. եւ չոր թուզերէ խիւսը (լափա) ու աղօթքը բուժեցին անոր հիւանդութիւնը։ Վերջին օրերուս հաւատքով բուժողներուն դժուարութիւնն այն է որ անոնք կ'աղօթեն բայց խիւս չեն գործածեր։ Ոչ ոք կ'առարկէ հաւատքով բուժողներուն աղօթքներուն եւ հոգեւոր դարմաններուն դէմ։ Անոնք վնաս չեն կրնար ընել, բայց իրենց չկրնար թոյլ տրուիլ որ մերժեն եւ արտաքսեն բժշկական կանոնաւոր միջոցները։ Խիւսն է զոր օրէնքը կը պատուիրէ գործածել. եւ խիւսն է որ պիտի բուժէ, մինչ շատ մը պատուական խնդրուածներ առանց խիւսի անպատասխանի պիտի մնան։ Աղօթեցէք, աղօթեցէք ջերմ եռանդով ձեր սիրելւոյն հիւանդութեան անկողնին մնարին քով։ Բայց մի մոռնաք խիւսը։

Տաք օդն էբէլ ցաւահալած։ Անգղիացի բժիշկ մը, Տր. Ուիլիամ Թէյլըր, տաք օդը սաստիկ ցաւ մեղմելու համար գործածելու պարզ մեթոտ մը նկարագրած է։ Օդը էլեկտրականութեամբ կը տաքցուի, եւ հովհարով կը մղուի նուրբ թելէ պարուրաձեւի մը վրայէն, որ այն ալ տաքցուած է, ուղղակի ցաւած մասին։ Պէտք է շարունակել այսպէս, մինչեւ որ մորթը ճերմկնայ եւ բշտիկ յառաջ գայ։ Ջղացաւութիւնը յաջողութեամբ դարմանուած է 93° (Հ.) կամ աւելի տաքութեամբ։ Դէջ կերպով փտած ակռայի մը ցաւը դադրեցաւ այս դարմանով հինգ վայրկենէն, եւ ալ ետ չդարձաւ մինչեւ ութ ամիս։ Փողացաւը, մէջքի ցաւը եւ ուրիշ ցաւագին նեղութիւններ բուժուած են տաք օդի հոսանքով։

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՔՐԻՍՏՈՍ

(Պարոն Ասարոբ Եղոյեան)

Թ.

Արդ՝ սա է որ կ'ուզենք ըսել։ Եթէ Աստուծոյ օրէնքը — օրէնք՝ յայտնեալ Հին Կտակարանի մէջ — որ «սուրբ է,» եւ Աստուծոյ պատուիրանքը — պատուիրանք՝ գրուած Անոր իսկ մատամբ քարէ տախտակաց վրայ — որ «սուրբ, արդար եւ բարի» է, եղան «առիթ» (Հռով. է. 8) եւ «ոյժ» (Ա Կոր. ժե. 56) մեղաց՝ որ եւ սա է առիթ եւ «խայթոց» մահուան, այսինքն՝ եթէ ուղղապէս Աստուծմէ տրուած եւ Անոր ձեռամբ արձանագրուած օրէնքին բարոյականութիւնը չկրցաւ փրկել, մաքրել, սրբացնել եւ բարձրացնել անկեալ մարդկութիւնը, այլ յաւէտ «առիթ» եւ «ոյժ» եղաւ մահառիթ մեղքին, ո՞րչափ աւելի բնական եւ հեշտ է այսպէս լինել մարդկային բարոյականութեան՝ որ, բաղդատմամբ Մովսիսականին, միայն «նո-ղլոպէ» է օրէնք Աստուծոյ։ Եթէ Յայտնութեան օրէնքին «անկարելի էր» ընել զմեզ «Աստուծոյ արդարները,» ո՞րչափ աւելի «տկար» եւ անզօր պէտք է ըլլայ բնական բարոյականութիւնը։ Եթէ, վերջապէս, «անշահ» եւ «չքաւոր» լինել գտնուեցան Աստուծոյ օրինադրութիւնք, ո՞րքան աւելի այսպէս է փիլիսոփայական բարոյագիտութիւնը։ Եղած չէ ժամանակ մը եւ տեղ մը՝ ուր բարոյականութիւն կրցած է բան մը կատարեալ ընել։

Մինչեւ հոս խնդիրը քննեցինք հայեցողապէս։ Աղէկ է որ սկսինք նայիլ անոր վրայ գործնականապէս։ Զայս ընելու համար պէտք եղածէն աւելի նիւթ կը դանենք անցեալոյն նշանաւորագոյն երկու ազգաց պատմութեանց մէջ։ Ասոնցմէ մին — Յոյնք — իմացական՝ եւ միւսը — Հռովմայեցիք — քաղաքական մասնաւորութեամբ յաւէտ օժտուած լինելով երկուքն ալ, սակայն, բարոյական նրբութեամբ չատ բարձր մակարդակի մը վրայ կայնեցան։ Անոնց բարոյախօսութիւնք ոչ նուազ զարմանք եւ ակնածանք կ'ազդեն մեզ որ բաղդատապէս յոյժ լուսաւորեալ դարու մէջ կ'ապրինք։ Բայց տեսնենք թէ ի՞նչ վկայութիւն կու տայ այսպիսի նուրբ եւ բարձր բարոյագիտութեան մը պատմութիւնը։

Խնդիրն այս ուղղութեամբ ուսումնասիրելու ատեն՝ Գերման նշանաւոր հեղինակի մը (Dr. Gerhard Uhlhom) «Քրիստոնէութեան Կռիւը Հեթանոսութեան հետ» անուամբ՝ Անգլիարէնի թարգմանուած գիրքը, եւ Տր. Բիչըրտ Ս. Սթորսի «Քրիստոնէութեան Աստուածային Ծագումը» անուն գիրքը, մեծ օգնութիւն մատուցած են յօդուածագրին, որ այժմ կը յանձնարարէ ընթեռնուլ՝ անոնց որք կարող են ձեռք բերել զայնս։(*) Հիմա դառնանք մեր նիւթին։

Քրիստոնէական առաջին դարը, որուն մէջ մեր Փրկիչը եւ Առաքեալք ապրեցան, բարոյագիտութեան ոսկեդար մ'էր։ Մարդիկ թէպէտ ըստ կրօնի յոյժ երերուն վիճակի մը մէջ կը գտնուէին, այլ յոյժ բարձր եւ հաստատուն բարոյագիտութիւն մ'ունէին։ Կրօն իր արժէքը կորսնցուցած էր, բայց բարոյականութիւն ներբողներ եւ դրուատներ կ'ընդունէր։ Առաջինը դահլնկէց էր, եւ երկրորդը գահակալ։ Բարոյական վարդապետութիւններ, քարոզներ, դասախօսութիւններ եւ երգեր հացի եւ ջուրի պէս ընդհանրացած էին Հռովմէական երկրաց մէջ։ Փիլիսոփայութիւն եւ դպրոցք կարծես ամբողջովին բարոյացեալ էին։ Դիպուածաբանութիւնը դրեթէ անհաւատալի դարձած ըլլալով՝ իմաստուն մարդիկ կենաց ամէն դէպքերուն եւ յարաբերութեանց համար գործելու կերպեր եւ վարուելու կանոններ հնարած էին։ Սենեկա ոչ միայն փիլիսոփայ մը, այլ յաւէտ մեծ բարոյախօս մ'էր։ անոր նպատակը չէր փիլիսոփայութիւն սորվեցնել, որչափ էր՝ պատրաստել մարդիկ յաջողագոյն կեանքի մը համար։ Այս մարդուն բարոյական ճառերը այնքան բարձր, այնքան վսեմ, բարոյապէս այնքան իմաստուն, եւ դրեթէ այնքան քրիստոնէական են, որ ի վերջոյ շատեր կարծեցին թէ նա իր իմաստուն ասացուածներն առած ըլլայ մեր Սուրբ Գրքերէն, կամ մինչեւ իսկ անձնական հաղորդակցութիւն ունեցած ըլլայ Պօղոս առաքելոյն հետ։ Նշանաւոր եկեղեցական Հարք ոմանք, ինչպէս Տերտուղիանոս՝ Լաքտանդիոս՝ Օգոստինոս, անոր խօսքերէն կոչում կ'ընեն մեծ դնահատումով։ Հերոնիմոս կը կոչէ զայն «մեր Սենեկան»։ Եկեղեցական ժողովներէ ոմանց մէջ, ինչպէս Թրէնթի եւ Թուրի, նա գրեթէ համարուեցաւ իբրեւ մին Հայրերէն։ Եւ այսօր ով որ կրնայ կարդալ անոր գրութիւնները, կը սքանչանայ անոնց վարդապետութեանց՝ Նոր Կտակարանի հետ ունեցած համաձայնութեան վրայ։ Այս մարդ կ'ապրէ՛ր, երբ Առաքեալք կ'ապրէին, եւ անոր բարոյականները կը հոչակուէի՛ն, երբ Աւետարանը կը քարոզուէր։ Բայց ինքը միայնակ չէր։ Իրմէ առաջ, իր օրով եւ իրմէ ետք չատ ուրիշ բարոյախօսներ ալ ապրեցան եւ սովրեցուցին։ Պղատոն կ'ուսուցանէ թէ արդարութիւնը մարդոց մտքին համար այն է՝ ինչ որ է ֆիզիքական առողջութիւնն եւ զօրութիւնը մարմնոյն, եւ թէ անիրաւութիւնը նման է անկարութեան եւ հիւանդութեան։ Պլուտարքոս կ'ըսէ թէ առաքինութիւն հոգւոյն առողջութիւնն է։ Կրտսերն Պլինիոս կը նկարագրէ ճշմարիտ բարեկամը սապէս։ այն՝ որ ոչինչ կ'ընէ առ ի ցոյց, որ ամէն բան կ'ընէ խղճով եւ սրտով, որ իրեն վարձք կը համարի նոյն ինքն առաքինութիւնը եւ չէ թէ մարդոց գովեստը։ Սա կը սովրեցնէ համբերութիւն, երկայնմտութիւն եւ ներողութիւն։ Կեկերոն կը պնդէ թէ ոչ ոք իմաստուն է ճշմարտապէս, եթէ չէ սորված որ պէտք է խոյս տալ ամէն տեսակ մեղքէ, թէպէտ մինչեւ իսկ ծածկուած լինի մարդոց եւ աստուածոց աչքերէն։ Սա կ'արգելէ զայրացման բուռն արտայայտութիւնը հանդէպ վնասուց, կամ վրիժառութիւնը, եւ կը յանձնարարէ մարդասիրութիւնը իբրեւ յոյժ գեղեցիկ բան։ Ովրատիոս կ'ըսէ թէ արդար եւ անյողդողդ մարդ այն է՝ որ աշխարհաց բաղխման եւ ջախջախման մէջ իսկ անվեհեր կը կենայ հաստատուն մտօք։ Զայն մինակ կը կոչէ երջանիկ, որ չէ թէ չատ ունի եւ աղէկ կը վայելէ, այլ որ գիտէ թէ ի՞նչպէս գործածելու է աստուածոց պարգեւները, որ կրնայ կրել աղքատութիւնն եւ չքաւորութիւնը ամենայն համբերութեամբ, որ չար գործէ մը աւելի կը վախնայ քան մահէն, եւ որ պատրաստ է քաջաբար մեռնիլ հայրենեաց եւ բարեկամաց համար։

ԱՌ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆՍ

Նամակ Բ., Յաղէպ Ա-եպ. Եկեղեցեաց

Սիրելի եղբարք եւ քորք ի Քրիստոս,

Տոհմասէրք ոմանք, մանաւանդ վերջին տարիներս, կը կարծեն թէ լաւագոյնս պիտի լինէր արդիւնք Աւետ. չարժմանն ի Հայս, եթէ զատ եկեղեցի չկազմուէր։ Այս է լոկ կարծիք ինչ, բայց եղելութիւնք ցարդ հակառակն կը հաստատեն։ Կէս դարու զարգացմամբ եւ լուսաւորութեամբ հանդերձ՝ Ազգային Եկեղեցին եւ պատրիարքարան չեն ճանչնար զԱւետ. Եկեղեցին եւ անոր պաշտօնեաներն։ Մեր մերձեցմունք եւ դիմեցմունք երբէք չեն նկատուիր պաշտօնական մարմնոց առաջի։ Նոյն իսկ յԱմերիկա Հայ եպիսկոպոսն եւ իր կարգաւորք խոռ աչօք կը նային Աւետ. պաշտօնէից վրայ։ Եւ դեռ յոռետեսք առիթ կը փնտռեն անուանարկելու զՊատ. միսիոնարս, եւ կասկածելի կը կամին ցուցնել նոյն իսկ հռչակելի ծառայութիւն նոցա։ Արդ եթէ այսօր եւ այս պարագայից մէջ իսկ Բողոքականք առ ոչինչ կը համարուին, ի՞նչ կրնար սպասուիլ յիսուն տարի առաջ եղած մոլեռանդութենէ հասարակաց եւ նախապաշարումէ եկեղեցականաց։ Եւ որպէս զի յայնժամ արծարծեալ հուր չմարէր եւ լուսաւորեալք չկորնչէին՝ պէտք էր «հալածեալ Հայեր» հատուածէին։ Առաջի Դրան ճանչցուէին զատ Դլէէն, եւ առաջի քրիստոնէից զատ եկեղեցի։ Այս բաժանումս չատ օգտակար կ'երեւէր մանաւանդ յետ Խրիմու պատերազմին, երբ քրիստոնէից կը տրուէին եկեղեցական արտօնութիւնք, եւ երկիր կը բացուէր առաջի Եւրոպայի — Անգղ. վաճառականութեան եւ ազդեցութեան։

Արդ մինչ այսպիսի յոյսեր եւ այնպիսի ստիպմունք կային մեր հարց առջեւ, բանաւոր էր որ Ա-եպոբանական Եկեղեցի կազմէն։ Եւ այն՝ անկախ ուրիշ եկեղեցիներէ, զի չէին կրնար կապուիլ Հռովմէական կամ Անկլիքան եկեղեցեաց, եւ ոչ իսկ Ամերիկայի Եպիսկոպոսական կամ Մեթոտական եկեղեցեաց։ Եբրիցական եւ Ժողովական եկեղեցեաց կապակցութիւնն ալ կրնար ըլլալ մի միայն բարեկամական։ Այս երկուց որո՛ւն ալ ձեւն որդեգրէին՝ արդիւնքը պիտի լինէր նոյն, ինչպէս եղաւ յորմէ հետէ Բիւթ. Միութիւն որդեգրեց Երիցական դրութիւն։ Նիկոմիդիոյ Երիցական եկեղեցին արդեամբ չտարբերիր Էտիրնէի Ժողովական եկեղեցիէն, ոչ իսկ Կ. պոլսոյ Երիցականը՝ Լանկայի Ժողովականէն։ Արդեամբ տարբերութիւն պիտի չըլլայ եկեղեցեաց վրայ ի Միութեան Կիլիկիոյ, Կեդրոնականի եւ Խարբերդու, եթէ ձեւափոխում ինչ ընեն։

Ըստ այսմ մեր եկեղեցեաց Վարչ-Ի-ն եղաւ ի ձեռս ժողովրդեան կամ հոգաբարձուաց։ Այս կերպն իր դժուարութիւններն ունեցաւ, մանաւանդ ուր գործն ինկաւ ի ձեռս անկարող եւ անյարմար անձանց։ Բայց վարչական դժուարութիւնք չէին կրնար դրուիլ երիցանց եւ հովուաց վրայ, ոչ ալ յանձնուիլ միսիոնարաց։ Ասոնք չատ քիչ խառնուելով իսկ՝ եթէ ենթակայ եղան ժողովրդեան ա՛յնքան յարձակմանց, ո՞րքան աւելի պիտի լինէին եթէ բոլոր պատասխանատուութիւն ծանրանար իրենց վրայ։ Եթէ գործն ի ձեռս ժողովրդեան ըլլալով ա՛յսքան քիչ ձեռնտուութիւն կ'ըլլար անոնցմէ, եթէ հոգաբարձուք իրենք ըլլալով ա՛յնքան քիչ հոգ կը բառնային, ո՞րքան բարձր պիտի ելլէին ձայնք ժողովրդեան՝ եթէ իրենք եւս վարչութեան մէջ ձայն չունենային։ Ազգային եկեղեցին Եպիսկոպոսականի մերձ ըլլալով հանդերձ՝ եթէ սահմանադրութեամբ արտօնեց ժողովուրդը որ ձայն ունենայ Եկեղ. վարչութեան մէջ, Աւետ. եկեղեցիք ի՞նչպէս կրնային ժողովրդեան աւելի արտօնութիւններ չտալ։ Անոնք չատ բան ունէին ի հնուց — նաեւ իրաւունք եւ եկամուտ — եւ նոր ընելիք քիչ բան ունենալով հանդերձ՝ եթէ ժողովրդեան ձայն կը յարդէին, Աւետարանականք, որ ամէն բան ի նորոյ եւ

(*) Շատ հաճելի և օգտակար պիտի ըլլայ ասոնց հետ կարդալ նաև Նիւմէն Սմայթհի Christian Ethics-ը։

դրամն (ոչ ի պետութենէ, յընկերութենէ, այլ) ժողովուրդէն պիտի հանէին, կրնային միթէ անոնց խորհուրդ չյարգել։ Ապաքէն ժողովրդեան սիրան եւ միտք վայելելու այս հարկն եւ վարչութիւն՝ շատ նպաստաւոր եղաւ մեր ժողովրդեան մէջ յառաջ բերելու բաղդատաբար շատ անձինք, որ են կարող խորհելու՝ խօսելու եւ գործելու։ Այսքան պատուական առաջնորդողներ պիտի չունենային Եպիսկոպոսական, Թերեւս եւ Երիցական, դրութեամբ։

Ապա ուրեմն ունեցանք եկեղեցի եւ այն ի յօրինուածի, որ էր յարմարագոյն մեր վիճակին։ Ասկից անդին ալ չէ հաւանական թէ կրնանք ընել փոփոխմունք, որ ըլլան գործնական, արդիւնաւոր եւ տեւական։ Ուստի առանց ուրիշ խնդիրներ խառնելու, կ'ուզեմ ըսել թէ Աւետ. եկեղեցիք պէտք եւ պատշաճութիւն չունին այլեւս յուզելու կաղմութեան, դրութեան եւ յարանուանութեան խնդիրներ, որք երբեմն կը դրաւէին մեր միտք եւ ժամանակ։ Սիրելի է յուսալ թէ մեր ղեռատի եղբարք եւ տոհմասէր որդիք պիտի ուշադիր ըլլան կարեւորագոյն խնդրոց, որք են պահանջք ժամանակին, եւ յորոց ոմանք պիտի ակնարկուին յաջորդ նամակաց մէջ։

Բայց ի՞նչ շահեցանք։ Դեր եկեղեցիներէ։ Ահա ոմանք անկեալ են եւ այլք խարխուլ։ հաստատունք են միայն մի քանիք։ Շահեցանք ի՞նչ որ կը շահին առաքինիք, որ աշխարհի ասպարիզէ կ'անցնին ի հանդերձեալ կեանս։ Մեր եկեղեցիք շահեցան բիւրաւոր հոգիներ, որք խաւարէ անցան ի լոյս եւ յիշխանութենէ մեղաց՝ յորդեղրութիւն Հօրն երկնաւորի։ Այո, խոստովանինք թէ մեր եկեղեցւոյ անդամոց եւ որդւոց մէջ կային եւ կան մեղաւորներ եւ թերութեամբ լի բաղումք։ Բայց ասոնք յիրաւի հաւատացեր են թէ «Յիսուս Քրիստոս աշխարհք եկաւ մեղաւորները փրկելու։» Ասոնք յուսանք թէ կը հաւատային «Անոր որ ամբարիշտը կ'արդարացընէ։» ուստի իրենք եւս շնորհք պիտի գտնեն եւ յաւիտեանս պաշտեն Շնորհատուն։ Զայս կրնային ունենալ, պիտի ըսէ ոք, առանց եկեղեցի կազմելու եւ առանց այնքան դժուարութեանց հանդիպելու։ Այո, կ'ըսեմ, ինչպէս ունին բիւրաւոր ճամբորդք որ Եւրոպայէ յԱմերիկա կ'անցնին 5-6 օրուան նաւադնացութեամբ, որ աւելի հանգիստ եւ ապահով է (նաեւ աժան) քան որ կը լինի չրջագայողի ի Փարիզ եւ ի Լոնտոն։ Բայց այս պիտի չըլլար, եթէ Դոլոմպոս մահն աչք առած՝ 3-4 ամիս չթափառէր ընդ Ատլանտեան։ Այսպէս եւ Հայ քրիստոնէից առջեւ պիտի չբացուէր կենաց ճամբան՝ առանց այնքան դժուարութիւն կրելուն Աւետարանականաց։ Այսմ չհաւատացող թող դիմէ կէս դար առաջ դրուած Քրիստոնէականներէ չատերուն, մինչ իսկ 25 տարի առաջ համբաւեալ կակոսեանի «Ճանապարհ Երկնից» գրքին։ Այսպիսի ոլորապտոյտ (չըսեմ մոլորական) շաւղաց փոխան՝ շնորհաց պողոտայի յարդարման ուրիշ որո՞նք ալ աշխատած են, տակաւին ծառայութեան մեծագոյն բաժինն է Աւետարանականաց։ Ասոնք գտան եւ ցուցին «ճամբան, ճշմարտութիւնը եւ կեանքը։» Բիւրաւոր Հայ մտաց (յուսանք եւ սրտից մէջ) «կեանքն եւ անմահութիւն ի լոյս եկան Աւետարանով։»

Այն Աւետարանով, պիտի ըսէ ոք, զոր Հայք ունէին դարեր յառաջ քան երբ ծագեցաւ լոյս Բողոքականաց վրայ։ Այո, կը պատասխանեմ, ինչպէս եկեղեցականութեամբ լի էր աշխարհ՝ Էտիսընի ծնանելէն դարեր առաջ։ Բայց ասոր ձեռամբն եղան դիւտեր, որով եկեղեցական լուսով կ'ողողին Մ. Նահանգք յԱմերիկա։ Սոյնպէս եւ Աւետարանականաց ջանքերով է որ փրկարար լուսով կը շողշողան Հայ մտքեր մինչեւ իսկ դիւղերու եւ հիւղերու մէջ։ Դոլոմպոս գնաց, Էտիսընն ալ (իցի՛ւ շատ ուշ) պիտի երթայ, բայց անոնց բացած ճամբան եւ լուսոյ աղբիւր պիտի մնան եւ պիտի զարգանան ի ծառայութեան մարդկան։ Այսպէս եւ մեր Աւետարաքեւ բարեպաշտ մարք դացին, սիրելի եղբարք եւ ազնիւ քոյրեր ալ պիտի երթան (իցի՛ւ իրենց քրտանց եւ արտասուաց երախայրին տեսնելէ յետոյ), բայց Հայոց որդիք բաց պիտի գտնեն «դուռն կենաց,» եւ զեղուն «աշխարհի լոյսը,» որ կ'առաջնորդէ ի կեանս յաւիտենից։ Մեր երբեմն «հալածեալ» հարք՝ պիտի փառաւորեն Նախախնամողը որ իրենց եւս բաժին հանեց այսպիսի օրհնեալ ծառայութենէ։

Հապա եւ մենք չունինք երբէք պատճառ անցեալին համար ցաւելու, չունինք պատճառ Աւետ. եկեղեցեաց ընթացքին կամ դրից վրայ զղջալու։ Կը ցաւինք, սակայն, եթէ «Տէրոջ գործը» ըսելով՝ մեր պատիւն եւ փառք փնտռեցինք։ Կ'ողբանք, սակայն, եթէ «Տէրոջը գործը նենգութեամբ» կատարեցինք։ Թող զղջան անոնք, որ ձեւի եւ կերպարանքի համար ժամ եւ դրամ վատնեցին։ «Ուստի, իմ սիրելի եղբայրներս, հաստատ եղէք, անշարժ կեցէք, եւ-ամէն ատեն աւելցէք Տէրոջը գործին մէջ, գիտնալով որ ձեր աշխատութիւնը պարապ չէ Տէրոջմով։»

Ձեր աղօթակիցներէ

Թրոյ, Ն. Ե. Ա. Մ. ԻԳՆԱՏՈՍԵԱՆ

ՏԽՈՒՐ ՀԱՆԴԷՍԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Սեպտ. 10ին (Ն. Տ.), կիրակի առաւօտ, դժնդակ հիւանդութեան մը զոհ գնաց համակրելի եւ յուսալից պատանի մը, Պ. Գրիգոր Ս. Գարրիէլեան, 17 տարեկան հասակին մէջ։ Իր հիւանդութեան միջոցին յաճախ կը դիմէր երկնաւոր Հօր։ Ցաւատանջ վայրկեաններուն մէջ իսկ չէր մոռնար աղօթքը, զոր այնքան կը սիրէր, եւ որուն մէջ կը գտնէր իր միակ սփոփանքը եւ մխիթարութիւնը։ Մահուանէն 2 օր առաջ, երբ չափազանց անզօր կը զգար զինք, խնդրեց իր երեց երկու եղբայրներէն՝ իրեն համար աղօթել, որոնք 2 շաբաթ առաջ Կ. պոլսէ եկած էին՝ վերջին անգամ տեսնելու հէգ պատանին, որուն համար իրենց եղբայրական պարտականութիւնները լիուլի կատարած էին։ Իր մահուան նախընթաց երեկոյին Պատ. Յ. Ա. Ճէճիզեան, տառապանքի անկողնին քով կեցած, սրտաբուղխ բառերով երկնային կեանքի վեհութիւնը կը բացատրէր մահամերձ պատանիին որ, իր տաղնապալից վիճակին հակառակ, պերճաբան քարոզչին խօսքերուն կը հետեւէր անվրդով։ Մինչեւ վերջը իր անձին գիտակցութիւնը պահեց։ Կը զգար թէ պիտի մեռնէր։ Պատրաստ էր մահուան, զոր աներկիւղ դիմաւորեց մինչ կ'աղօթէր։

Մահուան գոյժը տարածուելէ քանի մը ժամ վերջ Տր. Բ. Զէյմպերս փութաց ննջեցեալին բնակարանը, ուր պարագային յարմար ազդու աղօթք մը ըրաւ։ Յուղարկաւորութեան տխուր հանդէսը կատարուեցաւ նոյն երեկոյ։ Նախնական պաշտօնը կատարեց Պատ. Ճէճիզեան հանգուցեալին բնակարանին մէջ։ Պաշտամունքէն վերջ դագաղն առաջնորդուեցաւ Աւետ. Հայերու եկեղեցին, ուր ներկայ էր նմանը քիչ անգամ տեսնուած երկսեռ բազմութիւն մը։ Պաշտաման առաջնորդեց Պատ. Յ. Ֆիլեան։ Գերեզմանատան մէջ խօսեցաւ Պատ. Յ. Կարապետեան, որ յաճախակի այցելութեամբ քաջալերած էր տարաբաղդ Գրիգորը եւ մխիթարած էր անոր մայրը։ Ի վերջոյ խօսեցաւ Պատ. Ճէճիզեան որ խոր տպաւորութիւն գործեց բոլոր ներկաներուն վրայ։

Ողբացեալ պատանին կը թողու համեստ կտակիկ մը։ Պրուսայի Սրբեւելեան Որբանոցին կը նուիրէ իր 2,000է աւելի գործածուած նամակագրոշմները, զորոնք յաջողած էր հաւաքել իր կեանքի վերջին 5 տարիներու միջոցին։ Երկնային մխիթարութիւն կը հայցենք հանգուցեալին ծնողքին, եղբայրներուն, քրոջ եւ բոլոր պարագաներուն։

Պարտիզակ Կ.

ՄԱՀԱԳՈՑԺ

Գաբրիէլեան Պրն. Միհրանի ղեռատի կնոջ մահը, որ տեղի ունեցաւ Սեպտ. 2ին կիրակի օր, իրաւամբ վիշտով համակեց արդէն տխուր այդ գերդաստանը ու պարագայքը։ Տիկին Բրաբիոն, մահուանէն 15 օր առաջ, բռնուեցաւ ծաղկախտէ ու այդ օրերում հիւծիչ ախտը տանջեց ու մաշեց մանկամարդ տիկինն, որ դեռ չէր լրացուցած երկու տարուայ երջանիկ ամուսնութիւնն եւ որ «Մահուանէ չեմ վախնար, բայց դեռ կը սիրեմ ապրիլ,» կ'ըսէր յաճախ։ Դեռատի կինն ի մանկութենէ բարի ու քրիստոնէավայել կեանք մը կ'անցուներ։ Զինքը մօտէն ճանչցողք կը սիրէին ու կը յարգէին զինք իբրեւ քրիստոնեայ ու քաղցրաբարոյ մէկը, որոյ ապացոյցը տուաւ իւր ծանր հիւանդութեան ու ցաւերուն մէջ, մանաւանդ այն վայրկենին երբ այս կեանքէն հանդերձեալին կ'անցնէր։

Մահուանէն առաջ քանի մը օրեր ցաւի սաստկութենէն անզգայ վիճակ մը ունէր ու երբեմն ալ կը զառանցէր։ Սակայն երբ կը մօտենան մահուան վայրկեաններն, առողջ զգայնութիւն մը կ'ունենայ, կը խնդրէ որ քոյր մը քաշէն երեսին։ ու վերջին անգամ ըլլալով կ'աղօթէ չատ անուշ ու սրտառուչ բառերով։ Ապա կը հաւաքէ տան բոլոր անդամներն։ Ամուսնոյն արտասուքը տեսնելով կը խնդրէ որ իրեն համար երբէք չարտասուէ ու չը սգայ, ոչ իսկ յետ իւր մահուան, զի, կ'ըսէ, կ'երթամ ես իմ Հօրս տունն, կ'երթամ ձեր ու իմ բարեկամաց–ծնողաց–քովը։ Ապա կը սկսի ներկայ եղողներէն մէկիկ մէկիկ ներում խնդրել։ Վերջին մնաք բարովն կ'ըսէ՝ տան անդամոց ոմանց հետ համբոյրներ փոխանակելով, կը խնդրէ որ իր վերջին բարեւներն ղրկեն իր քրոջ, եղբայրներուն, իր վարժուհիներուն ու բարեկամաց եւ անմիջապէս վերջ կը խնդրէ ներկայ եղողներէն որ մեկնին սենեկէն, զի «եկան,» կ'ըսէ, «անոնք եկան, տեղ տուէք...։» Ու այդ միջոցին կ'աւանդէ վերջին շունչն՝ հարկաւ «անոնց» հետ վերանալ իր Հօր տունն։ Մահուանէն ութ օր վերջ իրեն կը հետեւի իւր ինամեայ դստրիկը նոյն ախտէն բռնուած։

Այսպիսի վշտալի պարագայից տակ մարդկային սուէ էակ կարող չէ սփոփել ցաւած սիրտ մը։ Ի վերուստ կը մաղթենք ամոքիչ մխիթարութիւն վշտահար ամուսնոյն եւ պարագայից։

Մուշ Ա. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Ա Զ Դ

Միջահասակ, բոլորակ երեսով, սեւ պեխերով եւ յօնքերով, սեւաչուքի եւ թիսագոյն մարմնով 30 տարեկան Տարտանէլցի Խաչիկ Ա.ճէմեան 1894ին Ֆիլատէլֆիա (Ամերիկա) գնաց։ Հոն չուխայի գործարանի մէջ աշխատեցաւ։ Ապա գնաց Պոսթոն, Լորէնս, եւ յետոյ Լոնտոն եկաւ։ 1896ին նորէն Նիւ Եորք գնաց եւ անտի գրեց թէ մեռելահարցուկներու խումբին մէջ մտած է։ Նիւ Եորքէ 2-3 նամակներ ղրկեց, բայց այնուհետեւ ա՛լ չղրկեց։ Նիւ Եորք բնակող բարեկամներէ ոմանք կը կարծեն թէ Նիւ Եորքէ գտնուի, բայց զանիկա տեսնող չկայ։

Անոր Նիւ Եորք կամ ուրիշ տեղ մը գտնուելուն, ինչ գործի պարապելուն եւ ի՞նչ անունով ճանչցուելուն վրայով տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի որ իմացնեն Ա-Լաոքէրի խմբագրութեան, եւ կամ Տարտանէլ Յ. Ա.ճէմեանի, եւ ուրախացնեն յիշեալ երիտասարդին երեք տարիէ հետէ յուսահատութեան մէջ ընկղմած հայրը, հօրաքոյրը, մայրը, եղբայրները եւ ազգականները։

Երիտասարդաց կիրակնօրեայ աղօթքի ժողովը կը սկսի ժամը 9ին (Ը. Թ.) Պայպըլ Հաւսի մատրան մէջ։ Խորհրդակցութեան նիւթն է, «Ասով ամէնքը պիտի գիտնան թէ իմ աշակերտներս էք, թէ որ իրարու վրայ սէր ունենաք։» Յովհ. ԺԳ. 35։

ՀԱՆԴԷՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ուրբաթ Ռուսական դեսպանը եւ Գերմանական գործակատարը պատիւ ունեցան Վեհ. Սուլթանին ներկայանալ։ Գործակատարին կ'ընկերանար Հռոմայ Պավիէրական դեսպան Պառոն Ֆոն Թուխըր որ մայրաքաղաքս կը գտնուի այցելաբար։

Կայս. պալատան արարողապետ Միւնիր փաշա ուրբաթ մեռաւ Մեծ Կղզիին մէջ, ուր գացած էր ամառն անցնել։ Ծնած էր Հիճրէթի 1260 թուականին (1844–5) եւ երբ հազիւ 13 տարեկան էր՝ մտաւ Ելեւմտական նախարարութեան թղթակցութեան դիւանը։ Յետոյ Փարիզ ղրկուեցաւ իր ուսումներն աւարտել։ Վարժարանէն ելլելէն ետքը չարունակ մնաց պետութեան ծառայութեան մէջ։ Թուրքեւռուսական պատերազմին ատեն իրեն յանձնուեցաւ պալատան օտար թղթակցութիւնը, եւ պատերազմին լրանալէն քանի մը ամիս ետքը Կայս. պալատան արարողապետ կարգուեցաւ եւ 1301ին Վէզիրութեան աստիճանին բարձրացաւ։ Իր պաշտօնը վերին աստիճան գաղտնապահութեան պաշտօն էր, քանզի Վեհ. Սուլթանին ու օտար վեհապետներու, իշխաններու եւ դեսպաններու միջեւ տեղի ունեցած ամէն տեսակցութիւններու ներկայ կը գտնուէր։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ ուրբաթ կէսօրէն ետքը։ Հանգուցեալին տեղ Կայս. թարգման եւ արարողապետ անուանուեցաւ Արտաքին գործերու նախարարութեան արարողապետ Իպրահիմ պէյ, որու յաջորդեց Դալիպ պէյ։

Օսմ. Պանքայի Փարիզի վարչութեան անդամ Մ. Թէոտոր Պէրժէ երկուշաբթի Փարիզ ուղեւորեցաւ։ Ուրբաթ Վեհ. Սուլթանին ներկայացաւ եւ Ն. Վեհափառութենէն հրաւիրուեցաւ ներկայ ըլլալ այն հացկերոյթին որ կիրակի Կայս. պալատան մէջ տրուեցաւ ի պատիւ Ֆրանսական դեսպանին։

Միջերկրականի Անդղիական նաւատորմը Սէլանիկի նաւահանգիստը գնաց։ Առաջին նաւերն հասան Սեպտ. 30ին, միւսները քանի մը օր ետքը։ Նաւերուն թիւն է 27, եւ նաւաղներուն համագումարն աւելի քան 20,000։ Պիտի մնան հոն 19 օր, եւ որովհետեւ անոնց ուտելիքին առօրեայ հաշիւը 1,500 ոսկի է, այս այցելութիւնը կարեւոր դէպք մ'է տեղւոյն ուտելիքի վաճառականներուն համար։ Նաւերուն հոն ժամանելէն քիչ ետքը երկու ծովակալներ այցելութիւններ փոխանակեցին կուսակալին եւ զինուորական հրամանատարին հետ։

Սիամցի Շաքրապոնդ իշխանն անցեալ չորեքշաբթի Ռուսական չոգենաւով ուղեւորեցաւ Օտեսսա, ուրկէ Սբ. Փեթերսպուրգ պիտի երթայ իր ուսումներն աւարտել։ Մեկնելէն առաջ ներկայացաւ Վեհ. Սուլթանին, որ ականակուռ Օսմանիյէ պատուանշան տուաւ անոր։ Իշխանն Օտեսսայէ հեռագրով շնորհակալութիւն յայտնեց՝ իրեն ցուցուած փառաւոր ընդունելութեան համար։

Պետական խորհրդոյ անդամ եւ Մեծ Եպարքոսին որդի Ճավիտ պէյ շաբաթ կէսօրէն ետքը Կղզիներու յատուկ չոգենաւը երթալու պահուն սպաննուեցաւ կամուրջին վրայ։ Մարդասպանն, Հաճի Մուսթաֆա, չորս գնտակ արձակեց, որոնց երեքը չվրիպեցան եւ առաջինը տուաւ մահացու հարուածը։ Դեռ յայտնի չէ ոճրին շարժառիթը, քանզի մարդասպանը չպատասխաներ իրեն ուղղուած հարցումներուն։ Ճավիտ պէյ դեռ քանի մը օր առաջ ականակուռ Օսմանիյէ պատուանշան ընդունած էր։

Օսմ. Կայս. Պանքային Ընդհ. տնօրէն Սըր Համիլթըն Լանկի ականակուռ Օսմանիյէ պատուանշան շնորհուեցաւ։

Սերվէր իբրեւ ստոյգ աղբիւրէ կ'իմանայ թէ Սիամի Շուլալոնկքորն թագաւորին ականակուռ Խանէտան ը Ալ ը Օսմանի պատուանշանը տանելու համար պատուիրակութիւն մը պիտի ղրկուի Պանկքոք։

Ըմբշամարտի մրցման որ Փարիզի մէջ պիտի սկսի Նոյ. 1ին՝ Թուրքիացի չորս ըմբշամարտիկներ պիտի մասնակցին։ Յաղթականը 10,000 ֆրանք պիտի ընդունի եւ տարւոյ մը համար պիտի հռչակուի ախոյեան ըմբիշ աշխարհի։

Կայս. դիւանին մատուցուած է տեղեկագիր մը, որով կը խնդրուի Խայրի պէյի նախագահութեամբ մասնագէտներու յանձնաժողով մը ղրկել՝ կատարելու համար Անատոլուի երկաթուղւոյն Ատապազարի ճիւղին առժամեայ յանձնման եւ ընդունելութեան գործողութիւնը։

Մայիս 2էն մինչեւ Սեպտ. 23, Աղեքսանդրիոյ մէջ ժանտախտէ 90 անձ բռնուած եւ 43 անձ մեռած էին։ Նոր դէպք չպատահեցաւ մինչեւ Հոկտ. 2, երբ մէկ դէպք եւ մէկ մահ պատահեցաւ։

Պուլկարիոյ մէջ նորէն որթալուիճ ծագած է։ Ուստի կառավարութիւնն իշխանապետութենէն փաթթեսի եւ լուբիայի մուտն արգիլեց։

Այտընի կուսակալութենէն հասած տեղեկագրութիւններէն կառավարութիւնն համոզուեցաւ թէ գոնէ 100,000 ոսկի հարկ է կարօտեալներուն օգնելու համար։ Վեհ. Սուլթանն, իմանալով թէ գանձուն մէջ 330,000 դահ. կը մնայ քանի մը տարի առաջ հանգանակուած նպաստի գումարէն, հրամայեց այդ նպատակին գործածել զայն։ Երկրագործական դրամատունն հրահանգ ստացած է 10,000 ոսկւով առժամեայ տաղաւարներ շինել անպատսպար անձերու համար։ Այտընի կուսակալութեան կառավարութիւնն ալ արտօնուած է գաւառին պահեստէն նոյնչափ գումար մը կարօտեալներու բաժնել։ Ուրբաթ մայրաքաղաքիս մէջ հանգանակութիւններու գումարը 520,775 դահ.ի կը հասնէր։ Տրապիզոնի հանգանակութիւնը 3,000 ոսկւոյ կը հասնի, որ գաւառային քաղաքի մը համար յոյժ պատկառելի գումար է։ Իզմիր կ'ըսէ թէ Իզմիրի նպաստահաւաք յանձնաժողովը աւելի քան 7,000 ոսկի ժողված է։ Մէքքէի էմիրը տեղւոյն հանգանակութեան մասնակցած է 100,000 դահ. նուիրելով։ Ցոյս կը յայտնուի թէ այդ գումարը 5,000 ոսկւոյ պիտի հասնի։ Կառավարութիւնն սկզբամբ որոշած է 3 առ հարիւր մասնաւոր տուրք մը առնել Այտընի կուսակալութեան բոլոր ներածութիւններէն եւ զոյացած գումարը երկրաշարժէն արկածեալներուն յատկացնել։ Առաջադրուած է այս տուրքը տարի մը շարունակել, եւ կը հաշուուի թէ 70–80 հազար ոսկի պիտի արտադրի։ Կառավարութիւնն Իզմիրի նպաստամատոյց ժողովին կարծիքը խնդրած է այս ծրագրին նկատմամբ, եւ որովհետեւ տուրքին հաստատումը տէրութիւններուն հաւանութենէն կախեալ է առեւտրական դաշնագրութիւններու պատճառով, Արտաքին գործերու նախարարութեան հրամայուած է տէրութիւններուն յայտնել կառավարութեան այս փափաքը։ Բաց ի դրամական նուէրներէ, հագուստեւ առաղձի նուէրներ ալ ընդունուած են։ Ցուցնաց պատրիարքարանը գաւառներու մետրապոլիտներուն յանձնարարած է նպաստամատոյց յանձնաժողովներ կազմել։ Տէնիզլիի մէջ եւ ուրիշ տեղեր ցնցումները դեռ կը չարունակեն։

Կայս. հրամանով խիստ միջոցներ պիտի գործածուին փակելու համար բոլոր խաղարանները, որոնց թիւը չարունակ աւելնալու վրայ է։

Ճափոնի կառավարութիւնը Ֆորմոզա կղզւոյն կառավարչի օգնականը (Մ. Նիկորի) ղրկած է, որպէս զի ափիոնի սպառութիւնն ուսումնասիրէ Գոնեայի, Պաղտատի եւ Տիարպէքիրի կուսակալութիւններուն մէջ։

Վիէննական թերթեր կը ծանուցանեն թէ Ֆրանց Եոզէֆ կայսեր եղբօրորդի եւ Աւստրիական գահուն ժառանգ Ֆրանց Ֆերտինանտ արքիդուքսն ամսոյս վերջերը Կ. պոլիս պիտի այցելէ։ Աւստրիական դեսպանատան մէջ պատրաստութիւններ կը տեսնուին զայն ընդունելու համար։

Տիգրիսի հովիտը ոռոգելու եւ նոյն դեսէն Մուսուլ քաղաքին ջուր հայթայթելու մենաշնորհ խնդրուած է Հանրօգուտ գործերու նախարարութենէն։

Հայոց Պատրիարքը տակաւին իր տան մէջ կը մնայ։ Ուրբաթ կրօնական գործերու տեսուչ Զիվէր պէյի այցելութիւնն ընդունեցաւ իր բնակարանին մէջ։ — Անցեալ չաբթու Հայոց Կրօնական Ժողովն հանդուցեալ Գրիգորիս Եպսկ. Այէթճեանի ներբողն ընող հայրապետական կոնդակին ընթերցումը լսեց։ — Պարտիզակի մէջ հանգանակութեան մը ձեռնարկուած է Մամուրեան էֆ.ի նուէր մը տալու համար անոր յառաջիկայ յոբելեանին առիթով — Կայս. հրամանով Ուրֆայի Աստուածածնայ եկեղեցին պիտի վերաշինուի։ — Հայ Հռոմէականներու երեւելիներէն Մանաս էֆ., տնօրէն թաղապետական Ը. շրջանակին, անցեալ չաբթու մեռաւ 72 տարեկան հասակի մէջ։ — Բ. Դրան խորհրդականներու դիւանին առաջին քննիչ անուանուեցաւ Հրանտ պէյ Ասլրո։ — Մասիս կիսամսեայ հանդէսը չաբաթ վերսկսաւ հրատարակուիլ։ — Բերայի Թաղ. խորհրդի անդամ եւ գանձապետ Թ. Էթմէքճեան էֆ. անցեալ չաբթու տեղւոյն թաղային վարժարանին Հայերէն մրցման մէջ առաջին հանդիսացող երկու աշակերտուհիներու մէյմէկ ապարանջան նուիրեց ըստ իր խոստման։ Նոյն օր մանչերու վարժարանին մէջ Հայերէն լաւագոյն շարադրութիւնը գրողին խոստացաւ արծաթ գրիչ մը նուիրել։ — Երուսաղեմի Սբ. Յակոբեանց վանքին ռեփականութիւնն եղող Սիոնի Սբ. Փրկիչ վանքին շրջապատի որմերուն շինութիւնն աւարտեցաւ Յարութիւն պատրիարքին անձնական ծախքով, որ 400 ոսկիէ աւելի գումար մը յատկացուցած էր այդ նպատակին։ — Ռուսիոյ Պետական խորհրդին որոշմամբ, որ ծանուցուած է պաշտօնապէս, Ռուսահպատակ Հայեր այսուհետեւ դատարաններու առջեւ Ռուսերէն լեզուով պիտի երդնուն եւ Ռուսերէն չգիտցողները՝ թարգմանի միջոցով։ — Սրէնէլ կ'իմանայ թէ Ռուսահայ երիտասարդներէ պիտի կազմուի քառաձայն երգեցիկ խումբ մը, որ նուագահանդէսներ պիտի տայ Փարիզի արուեստահանդէսին մէջ։ — «Կովկասի Հայոց բարեգործական ընկերութիւնը» վերջնապէս վերածուած է «Թիֆլիզի Հայոց Բարեգործական ընկերութեան,» եւ յարաբերութիւն պիտի չունենայ գաւառային մասնաճիւղերու հետ։ — Հոկտ. 4ին ի Հռոմ գումարուած արեւելագիտաց համաժողովին մէջ Ռուս պետութեան պատուիրակ Կարապետ Եղեանց Իրանեան լեզուներու վերաբերեալ բաժնին նախագահ ընտրուած է, եւ հանդիսաւոր ժողովի մը մէջ իր մէկ կարեւոր հրատարակութիւնը ներկայացուցած է Մեծին Պետրոսի եւ Կովկասի յարաբերութիւններուն վրայ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անգլիա և Թրանսվալ. Հարաւային Ափրիկէի կացութիւնն իր գլխաւոր հանգամանքներով նոյնպէս է ինչպէս ներկայացուցինք զայն անցեալ շաբթու։ Երկու կողմէն ալ պատերազմական պատրաստութիւններ կը կատարուին փութով, բայց դեռ թշնամութիւններ չեն սկսած եւ պատերազմ չէ հրատարակուած։ Արդարեւ հեռագիր ընդունուած է թէ Պօէրներու դէպ ի սահմանագլուխն յառաջխաղացութիւնն յանկարծ դադրեցաւ անցեալ շաբթու, բայց թէ ինչ պատճառով՝ ստուգապէս յայտնի չէ։ Կարելի է ձիերուն ճարակ կը պակսէր, վասն զի Թրանսվալի բոլոր զօրքերը ձիաւոր են եւ խոտն առատ չէ սահմանագլխին մօտերը։ Բրիտանական առաջարկներուն ճշգրիտ բնութիւնը ծանուցուած չէր Փրիթորիայի մէջ, որ Թրանսվալի մայրաքաղաքն է, եւ այդ եղաւ յապաղման ուրիշ պատճառ մը։ Պօէրներու պետերը չեն ուզեր պատերազմն սկսելու պատասխանատուութիւնն ստանձնել, ցորչափ ժամանակ տարակոյս գտնուի Բրիտանական նախարարութեան պահանջումներուն ճշգրիտ բնութեան վրայ, եթէ անշուշտ չափազանց չուշանայ զեկուցումը։ Նաեւ կ'ենթադրուի թէ Օրէյնճի հանրապետութեան պատերազմական պատրաստութիւնները դեռ չատ ետ են։ Այս ալ կը յապաղեցնէ թշնամութիւնները։ Օրէյնճի հանրապետութեան նախագահ Սթէյնի մէկ յայտարարութենէն կը հասկցուի թէ երկու հանրապետութիւններուն միջեւ քաղաքական դաշնակցութիւն մը կայ, որ Օրէյնճի վրայ պարտք կը դնէ Թրանսվալի օգնելու երբ պատերազմ ծագի։ Հնդկաստանի Բրիտանական զօրաց մէկ մասն Հարաւային Ափրիկէ հասած են եւ դէպ յառաջ ղրկուած։ Կառավարութեան հրամանատարութեան տակ գտնուած ոյժերն օրէ օր կ'աւելնան։ Սըր Ռէտվըրս Պուլլը, որ զօրաց վերին հրամանատարութիւնը պիտի ստանձնէ, անցեալ հինգշաբթի պիտի մեկնէր Անգլիայէ։ Եթէ Բրիտանական պատրաստութիւններուն լրանալէն առաջ սկսին թշնամութիւնները, Նաթալի Անգլիական հողին մէկ մասը որ Թրանսվալի եւ Օրէյնճի հանրապետութեան մէջտեղը կը գտնուի՝ պիտի լքուի առժամապէս։ Զարլսթաուն սահմանագլխին վրայ կը գտնուի, եւ իր մթերանոցներուն ապրանքները տեղացիներն արդէն աւարի տուած են։ Քանի մը մղոն դէպ հարաւ կը գտնուի Նիւքասըլ, 2,000 բնակիչներով, որոնց ըսուած է թէ կառավարութիւնը պիտի չպաշտպանէ քաղաքը, բայց պիտի հատուցանէ ստացուածքի ինչ կորուստ որ կրեն։ Սընոդոբ կ'ըսէ, «Ցաջողութիւնները որոնց կը յուսան Պօէրները՝ արշաւանքին առաջին շրջանին միայն յատուկ պիտի ըլլան։ Հնդկական զօրաբաժնին մնացեալ մասին ժամանմամբ Նաթալի մեր սպաները կարող պիտի ըլլան կորովի յարձակողականի մը սկսիլ կամ գոնէ կասեցընել Պօէրներու յառաջխաղացութիւնը մինչեւ որ հասնի բուն բանակը, որու կը հրամայէ Սըր Ռէտվըրս Պուլլը։» Տակաւին խաղաղութեան խօսքեր կ'ըլլան, բայց Սընոդոբ գրեթէ անյոյս կը համարի այդ ուղղութեամբ թափուած ճիգերը, թէեւ չուզեր վճռատութիւն պատճառել։ Օրը 2,000 Անգլիական հպատակ կը մեկնի Թրանսվալէ։ Բաց ասոնք, ոմանք կ'երթան Փորթուկալեան երկիրներ եւ անոնք նաւով կ'ուղեւորին Անգլիական գաղթավայրեր։ Բազմութեան եւ անօթութեան պատճառով չատ նեղութիւն կրուած է ճամբուն վրայ, վասն զի Պօէրները թոյլ տուած չեն որ մեկնողները կառախումբերէն իջնելով ուտելիք գնեն։ Միւնոյն ժամանակ Թրանսվալի կառավարութիւնը կը յորդորէ Անգլիական հպատակները որ մեկնին։ Նոր մեկնածներէն մին կ'ըսէ թէ «Արդէն իսկ պատերազմի արհաւիրքներուն կէսը կրեցինք։» Պօէրները կառախումբ մը կեցուցին որ 500,000 Անգլ. ոսկւոյ արժողութեամբ ձոյլ ոսկի կը փոխադրէր, եւ գրաւեցին ոսկին։ Կ'ըսուի թէ անոնց կառավարութիւնը պիտի հատուցանէ այն դրամատուններուն՝ որոնց կը ղրկուէր ոսկին։ Անգլիոյ խորհրդարանն հրաւիրուած է դեմարիլ Հոկտ. 17ին, երբ կառավարութիւնն 8 միլիոն ոսկւոյ վարկ մը պիտի խնդրէ զինուորական նպատակներու համար։

Ֆրանսա. Կը կարծուի թէ կարեւոր ուրիշ տեղեկութիւններ ստացած են Մ. Պէրանժէ եւ անոր ընկերները, որոնք Մերակոյտի յանձնաժողովը կը կազմեն քննելու համար կառավարութեան դէմ դաւաճանութեամբ ամբաստանուածները, եւ թէ ուրիշ անձեր ալ պիտի ձերբակալուին։ Լէպէ-Ռէ կը յիշէ Մ. Կռոժանի, Զօր. Ռոժէի, Մ. Պոռբիէռի, Մ. Ֆավէնեաքի անունները եւ Զօր. Մէրսիէի որդիներէն մին։ Բոլոր ասոնք կ'ամբաստանուին թէ Մ. Կռոժանի տան մէջ հացկերոյթի մը պահուն դաւ պատրաստած են կառավարութեան դէմ։ Բայց Մ. Կռոժան կ'ըսէ թէ երբեք այդպիսի հացկերոյթ տեղի ունեցած չէ իր տան մէջ։—Տրէյֆիւս հարիւրապետին առողջութիւնն սկսած է բարւոքուիլ։ Բայց բժիշկները կ'ըսեն թէ կատարեալ հանգստեան պէտք ունի եւ ամէն յուզումէ զգուշանալու է։ Լապորիի կռնակին գնդակը բաւական ցաւ կու տայ անոր եւ չթողուր որ ուղիղ կայնի։ Գնդակը պիտի չհանուի մինչեւ որ ելլէ այն մկաններէն որոնց մէջ բռնուած է։ Այս կերպով կը յուսացուի թէ զայն հանելու համար բաւական պիտի ըլլայ մորթը պարզապէս ճեղքել։—Երեսփ. Ժողովին Լեւմտացոյցի յանձնաժողովը 7ի դէմ 13 քուէով որոշեց Վատիկանի Ֆրանսական դեսպանութեան ջնջումը յանձնարարել Երեսփ. Ժողովին։ Կ'ըսէ թէ այդ դեսպանութեան պահպանումը կը նշանակէ պաշտօնապէս ճանչնալ Պապին աշխարհային իշխանութիւնը, որ դոյութիւն ունենալէ դադրած է։ Եթէ Ֆրանսա ներկայացուցիչ պիտի ունենայ Վատիկանի մէջ, կ'ըսէ մեծամասնութիւնը, այդ պաշտօնը կատարուելու է կառավարութեան կրօնական եւ ոչ թէ Արտաքին գործերու վարչութեան պաշտօնէի մը ձեռամբ։

Վենեցուէլայի սահմանագլխի վէճը, որ ժամանակ մը սպառնացաւ վրդովել Մեծ Բրիտանիոյ եւ Միացեալ Նահանգներուն բարեկամական յարաբերութիւնները, իրաւարարութեամբ հարթուեցաւ։ Ուաշինկթընի մէջ 1897 Փետր. 2ին դաշնագիր մը կնքուեցաւ, որով Վենեցուէլա եւ Մեծ Բրիտանիա համաձայնեցան խնդիրն իրաւարարութեան յանձնել։ Իրաւարար ատեանը կը բաղկանար Անգլիացի երկու, Ամերիկացի երկու եւ Ռուս մէկ դատաւորէ, եւ Յունիս ամսէն ի վեր կը գումարէր Փարիզի մէջ։ Անցեալ շաբթու իր վճիռը տուաւ բոլոր դատաւորներուն միաձայն քուէով։ Այդ վճիռը դրեթէ ամբողջովին նպաստաւոր է Մեծ Բրիտանիոյ։ Վէճի առարկան էր 60,000 քառ. մղոն տարածութեամբ տեղ, որմէ 30 քառ. մղոն ծովեղերք եւ 200 քառ. մղոն ներքնագաւառ տրուեցաւ Վենեցուէլայի, եւ բոլոր մնացեալը Մեծ Բրիտանիոյ։ Բոլոր ոսկեհանքերը զորոնք Բրիտանական Կիւյանա իր սեփականութիւնը կը սեպէր՝ Բրիտանիոյ տրուեցան։ Վենեցուէլայի ներկայացուցիչները բնականապէս յուսախաբ եղան, բայց Միացեալ Նահանգներու մէջ լաւ ընդունելութիւն գտաւ իրաւարար ատեանին որոշումը։ Ամերիկեան տեսութեամբ՝ կարեւորը սա է որ ոչ Մեծ Բրիտանիա եւ ոչ ուրիշ ոեւէ Եւրոպական պետութիւն բռնի հող կորզէ Ամերիկեան ոեւէ հանրապետութենէ։

Ծովակալ Տիւ. Նիւ Եորքի մէջ Տիւի ծովակալին ի պատիւ եղած ընդունելութեան մանրամասն լուրերէն կը տեսնուի թէ խանդավառ մեծարանքի աւելի մեծ հարկ մը չէր կրնար մատուցուիլ ոեւէ Ամերիկացւոյ։ Նիւ Եորքի փողոցները խռնուած էին անօրինակ կերպով, եւ ամէն ոք կը հետամտէր պատիւ մատուցանել մարդու մը որու նկատմամբ կ'ըսէ ձեռնհաս անձնաւորութիւն մը, «Զօր. Կրանթի օրերէն հետէ ոչ մէկ անհատ իր պարզութեամբ, համեստութեամբ եւ զօրութեամբ այնքան հզօրապէս գրաւած է ժողովրդին զմայլումը եւ սէրը որքան ծովակալ Տիւի։» Նոյն ինքն ծովակալն ըսաւ, «Մեծ բան է երբ Նիւ Եորքի պէս մեծ քաղաք մը երկու օր դործը կը թողու՝ մարդ մը պատուելու համար։» Նիւ Եորք քաղաքը 5,000 տոլար արժողութեամբ ոսկի դաւաթ մը նուիրեց անոր։ 15,000 դպրոցական տղայք խմբով երդեցին։ 31,000 զօրքեր անոր առջեւէն անցան յաղթական հոյաշէն կամարի մը ներքեւէն, որու վրայ կը կանգնին Ամերիկեան 8 նշանաւոր նաւային սպաներու հսկայ արձաններ, դագաթն ալ՝ յաղթութեան ոսկեթեւ արձանը։ Ուաշինկթընի մէջ ուր ծովակալը գնաց Նիւ Եորքէ՝ դաւ նոյնօրինակ սիրալիր ընդունելութիւն մը, եւ Ամերիկեան Ազգային Ժողովին կողմէ նուիրուած սուր մը անոր մատուցուեցաւ Մաքինլի Նախագահին ձեռքով։ Նախագահն ըսաւ, «Ձեր յաղթանակն առանց թերութեան էր, անոր պաշտպանութիւնն ալ առանց դեղեւման պիտի ըլլայ։»

Ինեոր Քրէ-էի. Հոկտ. 4ն Իտալիոյ նախկին վարչապետ Սինեոր Քրիսփիի ծննդեան ութսներորդ տարեդարձն էր։ Այդ օր Իտալական բազմաթիւ լրագիրներ դովեստի յօդուածներ հրատարակեցին անոր կեանքին վրայ։ Անոր քաղաքական հակառակորդներէն ոմանք ուղեցին հակառակ ցոյցեր կազմակերպել, բայց կառավարութիւնն արդելեց։ Ծերունի քաղաքագէտը չնորհաւորական բազմաթիւ հեռագիրներ ընդունեցաւ։ Մին Ումպերթօ թագաւորէն էր, ուրիշ մը Մարկարիթա թագուհիէն։ Գերմանի կայսրն իր հեռագրով ըսաւ, «Բնաւ պիտի չմոռնամ այն փայլուն օգնութիւնը զոր դուք խաղաղութեան դատին մատուցիք՝ սերտիւ միացնելով Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ շահերը։» Տարեդարձը դլխաւորապէս տօնուեցաւ Փալէրմօի մէջ, որ Քրիսփիի ծննդավայրն է։ Այդ տեղւոյն քաղաքային սրահին ճակատը զետեղուած յիշատակարան-տախտակի մը բացումը կատարուեցաւ։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Գոնսոլիտէ	23 34		
Բումէլիի երկաթուղի	111		
ԴՐԱՄՔ, Օսմ. ոսկին 100ի			
Մէճիտիյէ	107 31	Նաբոլէոն	87 17
Մէճիտլիք	97 10	Գրիվից	51 07
Մանր արծաթ	103 10	Անգլ. ոսկի	109 39
Ռուսիոյ բոլ.	90	Մանէթ թղթ.	8 61

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՈՅԱՃԵԱՆ
Ֆինճանճլար Եղբայրք, Ամերիկան Խան-